

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőség címe alatt küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 6 frt (12 korona), félévre 3 frt (6 korona).
Hirdetések díja: *Benn a lapban* egész oldal 8 frt, féoldal 4 frt, negyedoldal 2 frt; *a borítékon* egész oldal 4 frt, féoldal 2 frt, negyedoldal 1 frt. Többszörös hirdetésnél árengedmény adatik.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

Egyes szám ára 15 krajcár.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések Karai Sándor tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

PüNKÖSTI GONDOLATOK.

Isten bölcs tanácsvégzésében a PüNKÖST nagy eseményével tölt bé az idők teljessége. Ekkor nyilatkoztatta ki Isten magát egészen. A szentháromság nagy titka ekkor lett ismeretessé, de úgy, hogy annak mélységébe ember ne tudjon behatolni soha.

A szentháromság nagy keresztyén dogmáját az anglikán egyház hitvallási könyve így határozza meg: „Csak egy élő és igaz Isten van, örökkévaló, test, részek és indulatok nélkül; végtelen hatalmú, bölcseségű és jóságú; Teremtője és megtartója minden, látható és láthatatlan dolognak. És ennek az Istenségnek egységében három személy van, egy lényegben, hatalomban és örökkévalóságban: az Atya, a Fiú és a Szentlélek.”

A PüNKÖST az isteni szentháromság harmadik személyének, a Szentléleknek, a Szentlélek kitöltetésének ünnepe. Az isteni építőmester munkájában a fedélzetnek a már elkészített épületre való felrakása, a kegyelem erejéből megkezdett munkának a kegyelem ihletével való befejezése ez.

A Szentlélekről pedig Nazianzi Gergely így nyilatkozik:

„Istennek Szentlelke, természeténél fogva és nem különös adományból jó, igazságos és igaz. Ő szentel, de nem szenteltetik meg; Ő mér, de nem méretik; Ő ad, de el nem fogad; Ő tölt, de nem töltetik; Ő tartalmaz, de nem tartalmazzatik; Ő tud és tanít minden dolgokat; az életnek és a világosságnak Lelke Ő, ki templomokat épít, és mint Isten lakozik azokban. Cselekszi Ő mindazon dolgokat, a melyeket Isten maga cselekszik; kettős tüzes nyelvekben jelent Ő meg; ajándékokat osztogat; apostolokat, prófétákat, evangyelistákat, pásztorokat és tanítókat tett; Mindenható Ő, mindeneket látó, ki az időnek ugyanazon pillanatában mindeneknek lelkébe behatol, bár-

milyen távol legyenek is egymástól, világosan megmutatván, hogy nincsen térhez köttelve... Istennek Lelke Ő, Krisztusnak a Lelke, Krisztusnak az Elméje, az Urnak Lelke és maga az Ur.”

Szent Cyrill pedig a következőket mondja a Szentlélekről:

„Csak egy Szentlélek van, a Vigasztaló, erőben leghatalmasabb, isteni és kikutathatatlan természetű; mert Ő élő és értelmes Valóság és minden dolgoknak, melyeket Isten Krisztus által végezett, megszentelő elve. Ő az, a ki megvilágosítja az igazaknak lelkét. Ő lakozott a prófétákban és Ő lakozott az újtestamentum apostolaiban is... A mi reménységünk az Atyában, a Fiúban és a Szentlélekben vagy. Mi nem prédikálunk három Istent, hanem egy Istent prédikálunk, egy Fiú által, a Szentlélekkel egyetemben... Valójában nagy és ajándékaiban mindenható és csodálatos a Szentlélek; csodálatos igazán, szent és jó az a Lélek; és méltólag kereszteltünk mi az Atyába, a Fiúba és a Szentlélekbe.”

Ennek a Szentléleknek tiszteletére szentelünk hát most ünnepet; mint lelkünknek nagy ünnepét szenteljük meg a püNKÖSTöt, s hitünk azt mondja mi nekünk, hogy valamint a lakatlan ház mihamarább összeomlik, úgy az a lélek is, melyben nem lakozik a Szentlélek, visszatartatlanul siet végromlása felé.

Korunknak egyik nagy gyakorló lelkésze a távol Északamerika földjén így beszél a Szentlélekben való hit szükséges voltáról: „Olyan erős az én hitem a Szentlélek valóságában, léteiben és működésében, hogy azt hiszem, nem volna reménységem és hitem, mint lelkésznek és mint az emberiség megszabadítására törekvő munkásnak, ha nem hinném, hogy van egy mindenható, éltető Szentlélek. Csak olyan bátran hozzáfoghatnék ahhoz, hogy virágokat neveljek, levegő és gyümölcsöket termeljek világosság vagy melegség nélkül, mint ahhoz, hogy megkisérlejem újjá-

teremteni az embereket, ha nem hinném, hogy van Szentlélek. Hiszem, hogy van Szentlélek, mely el van terjedve az egész emberi nemzetség fölött és ezen Szentlélek minden magasabb tekintetben az életnek az okozója. És ezen hit az, a mi nekem reménységet és bátorságot ad minden munkámban“.

Mennyire egészen más a Szentléleknek és világ lelkének, vagy mondjuk így: a kor szellemének munkája mi bennünk!

Két szellem van ugyanis, mely folytonosan hat az emberi lélekre. Hogy lehet már e kettő megkülönböztetnünk egymástól, miben áll a kettő közötti különbség? Könnyen meglátható és erős különbség van közöttük.

A korszellem büszkén prédikál az ember, a világ és az élet dicsőségéről; a Szentlélek pedig a bűnről, az igazságról és az ítéletről prédikál mi nekünk. A korszellem tapsol és hizeleg a mi gyöngeségeinknek; míg a Szentlélek fedd, dorgál és büntet. A kor szellem az embernek dicsőségéről és nagyságáról, a világi dolgokról, mint mindenekben elégséges támaszainkról, a világról, mint sorsunk mértékéről s a felelősség, hit, vagy félelem nélküli, szabad és gondtalan életről beszél, míg a Szentlélek egészen ellenkezőleg az ember bűnösségét, gyöngeségét és romlottságát, a hitbeni engedelmisségben és önmegtágadásban álló igazságot, a világ elleni harcot, a földre és

ennek bűnös lakóira jövődö ítéletet hirdeti. A korszellem sohasem beszél a bűnről, az igazságosságról és a jövődö ítéletről; következetesen kerülí ezeket a tárgyakat; sohasem is céloz reájok, ha csak nem ellenmondás, vagy tagadás útján. A két szellem szavaiban, felhívásaiban tehát folytonos és lényeges ellenmondás van. Az egyik testi bátorságra, a másik önfegyelmzésre hiv föl; az egyik testi, a másik erkölcsi természetünkhöz beszél; az egyik ezen világnak királyságait és ezeknek dicsőségét tárja föl, a másik azon szük és szoros kapura mutat, a melyen keresztül jutunk be a mennynek országába. Az egyik így beszél: „Imé, sok esztendőkre eltett javaid vannak, a testnek kívánsága, a szemeknek bujálkodások és az életnek kevélysége; nyugodjál, egyél, igyál, gyönyörködjél“. A másik pedig ezen szigorú szavakat intézi mi hozzánk: „Bolond! ez éjjel megkivánják a te lelkedet te tőled, a melyeket pedig készítettél, kiéi lesznek?“ Teljesen különböznek tehát e hangok egymástól és sohasem is lehet azokat összeegyeztetni. Egyik egy kevély és elbizakodott kísértőnek, a másik egy nyugodt, szent és gondolatokban gazdag tanácsadónak a hangja. Együtt hat e két hang lelkünkre; mindkettőét folyton halljuk napjainkban. Választanunk kell közöttük, mert a kettő között középütt nem lehet haladnunk.

Imé néhány pünkössti gondolat! Lélekből

TÁRCA.

Ima

egyházmegyei gyűlés reggelén.

Kisújszálláson. 1899 máj. 2.

Örökkévalóság dicsőséges királya, bölcs és jó Isten! bár nincs szó, nincs gondolat, mely a Te felséges nagyságodhoz méltó legyen; bár ha elménkkel leeresz-kednénk is a földnek középpontjáig és onnan felrepülnénk az ég magas boltozatáig, nem találánk sehol a világ-egyetemben olyan képeket, melyekkel nagyságodnak, ha csak árnyékát is, lerajzolhatnánk; fogadd, kérünk, mégis kegyelmesen, kit az imádás egyedül illet a meg-mérhetetlen, a látható és láthatatlan világban, — fogadd kegyelmesen Téged magasztaló, dicsőségedet hirdető, segítségedet, áldásodat kérő imánkat.

Imádásodra nyílnak ajkaink e reggeli óráu, a változásokban nyilvánuló jóságodért és szeretetedért. Ime, eloslattad az éjnek homályát, mely mint gyászlepel borult a földre, eltakarva annak ragyogó szépségét szemünk elöl és feltámasztottad a napot, hogy vidám fénysugarával áraszsza el a tavasz pompájában diszlo földi világot. Oh áldott, oh szent, oh tökéletes a Te jóságod, mely a változásokban nyilatkozik. *Aldott legyen a Te szent neved örökkön-örökké, mert Tied a bölcsesség és erő, Te változtatod meg az időt és az időknék részeit, Te szólottál, midőn a végtelen térben sötétség ült a mélységnek színén,*

Te szólottál a teremtés napjaiban és ezen dicső, remek világ megalkotásánál, Te változtattad meg a mindenség szomorú, kietlen ábrázatát, Te változtattad át örök idők előtt megállapított bölcs tanácsod szerint, e mi kedves lakóhelyünket, a földet izzó tömegbő, állatok, növények, hegyek, síkságok, tengerek és folyók alkotásával, az ember számára egy kedves edenné, melynél csak a mennyország lehet szebb és kívánatosabb.

Imádunk és magasztalunk Téged, felséges Isten! hogy az ember életében és az ember világában a változásokat nem úgy eszközöld, mint az élettelen anyagi világban, hol öntudatlanul enged minden alakító kezéd hatalmának; hanem tényezőül állítod magát az embert is azok létesítésében. Az ember e dicső kiváltsá-gára tekintve, épen ezért nem vádolunk mi, hogy sokszor erejét túlbecsülő önhittséggel, sokszor magát bálványozó önzéssel, sokszor a roszbán gyönyörködő gonosz indulattal, oly változásokat idéz elő, melyek sülyedést, borzalmat, gyalázatot és nyomort szülnek; csak arra kérünk, vezesd diadalra a változások között az emberi tévedések és gonoszságok ellenére is az emberiséget boldogító szent célokat; csak arra kérünk, ihlesd meg szent lelked jóra vezérlő erejével az emberi elméket és szíveket, hogy a te bölcs szellemed, a Te szent céljaid szerint legyenek munkások a változások előidézésében.

Oh, Főbölcsesség! Te fokoza'osan eszközöld a változást; az éjjeli sötétségből lassan fejlődik ki a nappali világosság; a tavaszi napfényben életre kelt csira nem egy pillanat alatt lesz viharokkal dacoló sudar; a gyer-

szakadtak azok, hassanak a Szentlélek által a lelkekre.

Énekeljük mindig s énekeljük különösen a Pünkösztnek eme szép ünnepén zengő énekünk szavait:

„Jövel Szentlélek Úr Isten!”

Csiky Lajos.

N é z e t e k

az ev. ref. egyház helyzetéről és teendőinkről.

V.

(Lelkészeink helyzete, fizetése, erkölcsi és tudományos színvonala, számának csekélysege. Lelkészi képzés fokozásának szüksége, missziói lelkészek képzése és alkalmazása. A lelkész politikai szereplése.)

Ha az ev. ref. egyház lelkészeinek helyzetét tekintjük s elfogulatlanul akarunk itélni, tel fogjuk ismerni, hogy *lelkészeinknek egy része ez idő szerint is martírja hivatásának*. A konvent elé 1892. évben terjesztett kimutatás szerint* a magyarországi ev. ref. egyházainkban 699 olyan lelkészi állás volt, a melyekkel egybekötött fizetése az academiái tanfolyamot végzett lelkészeknek a 600 frton alul maradt, ezek között hihetetlen! 100 frtos 150, 160, 190, 200 frtos fizetések! Az ev. ref. lelkészek száma 1896. év végén 1930,

* Széll Kálmán: Kimutatása a magyarországi ev. ref. egyház erőteljes egyházai és 600 frton alul levő lelkészi állomásai szükségletének.

mek nem egy perc alatt lesz erős férfi. Te még a kifejlesztés terén, az erkölcsi világ, a vallásos élet mezején is, fokozatosan intézted a változásokat: először Mózes, azután Krisztus; először a törvény, azután a hit: Először a törvény szolgasága, azután az Isten fiainak szabadsága. Fokozatosan mennek át a Te bölcs intézkedésed szerint az évszakok is egymásba, alig észrevehetőleg fejlődik ki a tél fagyos karjaiból a tavasz, ebből feltűnés nélkül alakul a nyár, az ős. Ugy vezérelj azért lelkünket, hogy a Te bölcs munkálkodásodból a fokozatos változás törvényét tanuljuk meg és kövessük. Értess meg velünk, hogy ha a fokozatos fejlődés törvénye szerint működne a társadalomban, ha sokszor nem cselekednénk oly képtelenséget, mintha a csirát akarnánk valami erőszakos eszközzel felfelé húzni, hogy mielőbb megnőjjön és gyümölcösözővé legyen, — óh, akkor sok fájdalomtól, sok nyomorúságtól lenne megkímélve az embervilág.

Óh, könyörgést meghallgató, édes Atya, Mindenható! ki soha nem lankadó kezekkel kormányozod az egész mindenséget és az emberi sorsot, — add, hogy a mi édes hazánk élete is, így szépen, fokozatosan, minden rázkódás nélkül fejlődjen, az anyagi jólét, tudomány, tiszta erkölcs és művészet mezején. Ezt az áldásodat kérjük a Te szent fiad tudományán épült evangélium szerint reformált anyaszentegyházunkra is. Óh add, hogy fokozatosan fejlődjen ez évről-évre, századról-századra. Fejlődjen ne csak terjedelmében és lélekszámában, ne csak külső szervezetében, hanem fejlődjen tagjainak benső buzgóságában is, szent és

1897. év végén 2040 volt (a s.-lelkészeké ugyanakkor 310, illetőleg 215), tehát a lelkészek mintegy 35%-nak fizetése 600 frton alul maradt. És ne rójuk ezt az állapotot csak „a mai gonosz idők” rovására, mert hiszen a mai idők ezt az állapotot örökölték s a mi javítás ezen a helyzeten a kisegítések által történt, az csaknem a két utóbbi évtized eredménye.

Nem hiszem, hogy volna humanus és gondolkodó ember, legyen barát vagy ellenség, a ki ennek a következményeiben is végtelen mélységes szomorú állapotnak szemlélésén megindulás nélkül maradhatna. Hiszen ez inhumanus bánásmód az értelmiség egy osztályával szemben, tortura — a társadalomban egy rendkívül magas hivatásnak — az erkölcsi és vallási érdekeknek képviselői ellen. Nem kívánhatunk lelkészeinktől ember fölötti áldozatot. Az üldözés idejében a protestáns lelkészek feláldozták életüket és szabadságukat a hitért, de ezért elégtételül a martír koronát nyerték, meg volt az az elégtételük, hogy ellenállottak az elnyomásnak, felemelő tudat volt behizonyítani ellenségeiknek, hogy a testet megölhetik, sanyargathatják, de a lelket nem igazhatják le, a megtámadott meggyőződésért szenvedni: dicsőség. Azonban az egész életen át szükségben, súlyos nélkülözések közt élni, érezni ezt a szükségét az anyagi fentartás eszközeiben úgy, mint az önképzés eszközeinek hiányában,

kegyes életében, a krisztusi egyetértő, önfeláldozó szeretetben.

Íhlessd meg ne csak a vezérférfiaknak, ne csak a magas hivatal viselőknél, hanem mindnyájunknak szívét, lelkét e hazában és egyházban, hogy mint élő tagok, mint tényezőző munkálkodjunk örömmel és önzetlennel jóakarattal drága hazánk és szeretett egyházunk fokozatos fejlesztésén, hogy így áldott legyen minden változás e hazában és egyházban.

Bölcs és nagy Isten! a Te roppant világod fokozatos fejlesztésének szemlélése meggyőz bennünket, hogy ez a változások által történő fejlődés: a tökéletesedés útján való haladás és tudjuk mi a Te szent igéből és a tapasztalásból, hogy csak az boldog, a ki tökéletes; hogy csak tökéletes országban, tökéletes államban, tökéletes egyházban és mint egyénileg tökéletes emberek lehetünk mi boldogok; tudjuk, hogy minél nagyobb a tökéletesség, annál nagyobb a boldogság. Óh, cselekedd hát lelked kegyelmével, hogy ez vezérelje a hivatottak lelkét az állami törvényhozásban és intézkedésekben, a szellemi és anyagi jólétet eszközlő intézmények létesítésében. Cselekedd, hogy ezt tartsa szemé előtt az egyház, hogy így, ha csak a tökéletesedés örök bo-dogító törvénye nem követeli, ne történjen ebben semmi változás; indokolatlan ujitási vágy ne rongálja meg ennek oszlopait. Cselekedd, hogy erre hallgasson az iskola, a tudomány, hogy így ismerje meg, miszerint nem minden új elmélet haladás, nem minden új rendszer emelkedés, nem minden új irány, új szellem tökéletesedés; hogy az új tévedés semmivel sem visz

leszoríttatva onnan, hova valakit képzettsége, szellemi ereje és vágya emeli s a mi több, látni a családtagjait gondban, leverten, gyermekeit, kiket képeztetni képtelen, kitéve a nyomornak, a sötét jövőnek, az elzülles veszélyének, tünni a durvaságot, ha csekély fizetését attól a ki azt megtagadja, követeli s ezért a nyomorúságos életért még azt az elégtételt sem nyerhetni, hogy az önfeláldozást valaki elismerésével jutalmazza, sőt lenézést, kicsinylést, gúnyolást nyerni viszonzásul, ebben nincs semmi felemelő, ez a kilátás nem lehet vonzó az ifjú emberre és nem lehet vonzó a szülők előtt, a kik az ifjú ember elhatározását irányítják.

Nem mondom, hogy a lelkészi állásokat dúsán kellene dotálni, ev. ref. lelkészeknek külsőleg is egyszerűeknek kell lenni, a hivatás szentsége pedig a hivatottakban kipótolja azt a hiányt, a mit a világi foglalkozásoknál a jólét magasabb foka nyújt. De sem a mai fizetés legnagyobb része, sem az állami segélyvel kilátásba helyezett fizetés nem alkalmas arra, hogy hitani intézeteinket benépesítse, nem alkalmas arra, hogy az önképzés eszközeit, a mi aránylag sokba kerül, egyházi férfaink — kivéve a kik szerencsésebb helyzetbe jutottak — megszerezhessék s a létfenntartás gondjaitól felszabadulva szolgálhassák egyházuk s abban a hívek lelki érdekeit. Okvetlenül javítani kell ezen a helyzeten. E nél-

kül a javítás nélkül oda jutunk, hogy egyházaink lelkész nélkül maradnak, vagy legalább is nem lesz meg a kiválasztás lehetősége, hivatás és tehetség nélkül kenyér keresetből a lelkészi pályára vetődött embereket is el kell fogadni s ez föltétlen bizonyos-ággal, úgy a lelkészi állás, mint az egyháztagok erkölcsi és vallásos színvonalának sülyedésére vezet, mert hivatás nélkül való lelkészek az egyházat nem építik.

Mérsékeltnek s megfelelőnek találok azt a fizetési tervet, a melyet a tiszántúli egyházi értekezlet szatmári gyűlésén a bizottság előterjesztett s azzal az eltéréssel helyesnek is vélem, hogy az 1500 frton felül való fizetéseket nem tartom leszállítandóknak változás alkalmával sem s hogy a természetben adott fizetések közül a lelkész-földek haszonélvezeti jogát a jövőre is fentartanom.

Az 1500 frton felül levő fizetések leszállítására nem találok elfogadható indító okot. Az egyenlőség nem az uniformitásban van. Lelkészeink képzettsége, a képzettség megszerzésére fordított áldozata, munkája és ideje s ennek folytán munka ereje, feladatának nagysága s annak teljesítésére való képessége sem lesz soha egyenlő s ha egyes egyházak akár azért, mert anyagi erejük megbírja, óhajtanak kiváló tehetségeket maguknak ez úton is megnyerni, akár azért mert az egyház helyzete folytán a lelkész a kritikának, összehasonlításnak, az egyház pedig a támadásoknak inkább ki van

közelebb a tökéletesedéshez, mint a régi, — hogy a tökéletesedéshez csak egy út vezet: az igazság.

Óh, de érezzük Atyánk, Istenünk! érezzük e nagy, magasztos feladathoz mérve az emberi erő parányiságát. Érezni kell ezt a legbőleesebbnek is, ki eszével, jellemével, akaratával, lelkesedésével oly magasra emelkedik is embertársai felett, mint a magas tölgy a fűszálak között. De oh Uram, a Te kegyelmed végetlen, a Te szereteted elfogyhatatlan. Gondoskodtál Te az emberiségről, hogy vezér nélkül ne maradjon, hogy az előtte a sötét jövő, ezredévekbe nyúló ismeretlen útain mint egy vezéresillag ragyogjon. Áldott légy ez örökfényű vezéresillagért, a mi megváltó Jézus Krisztusunkért, kiből a Te szellemed, akaratod, célod földi alakot öltve megtestesült, ki a Te képedre teremtett ember hivatását ezen szavakban fejezte ki: *legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes az egekben.*

Mi Urunk, Istenünk! Tégy jól a Te népeddel és aldd meg a Te örökségedet, áldd meg azzal, hogy ez a krisztusi szellem hassa át és vezérelje hazánk és egyházunk minden fiainak törekvését, krisztusi szellem beszéljen ajkaikkal, krisztusi szellem cselekedjék karjaikkal, az a szellem, mely magasztos eszményképéhez lángoló szeretettel tapadva hű volt a kereszt haláláig; hogy így ne mint érzéketlen gépek, öntudatlan egykedvűséggel; ne parancs-szóra, hanem önkéntesen; ne hiú dicsvágyból, hanem használni akarásból; ne kényszerítésből, hanem szeretetből, soha nem lankadó lelkesedéssel végezzenek a haza és egyház üdvére célzó minden munkát.

Óh jó Atyánk, Istenünk! Tedd rendíthetlenné bennünk azt a reményt, azt a hitet, hogy ha így küzdünk, így harcolunk, így munkálkodunk; ha Krisztus lesz az út, melyen járunk, az igazság, melyet követünk; ha Krisztus lesz minden-mindenekben: akkor mi is győzedelmeskedni fogunk minden akadályokon és boldogabb jövő derül a hazára és egyházra, úgy el fog jönni a kor, mely után buzgó imádság epedez, százezrek ajkán. És ha mi, mint múló árnyak, nem érjük is meg ezt a boldogabb időt, add! hogy ennek reménye kíséren sirunkba és töltsse be földfeletti örömmel szívünket utolsó óráinkban annak meggondolása, hogy ennek a dicső magasztos célnak megvalósításaért éltünk, küzdöttünk, imádkoztunk, hogy ezért, a mire csak képesek voltunk, mindent megtettünk. Ámen.

Mi Atyánk stb.

*

Mi Urunk Istenünk! Atyai jóságodban és szeretetben bizva, emeltük Hozzád e reggeli órában imádságunkat; Uram, hallgass meg minket! Uram, könyörülj rajtunk! Mi oly könnyen eltévedünk és elesünk. Hadd, óh hadd ragyogjon azért előttünk jó és ros napjainkban, munkáinkban és harcainkban, életünkben és halálunkban a Te szent fiad, a Jézus Krisztus, mint vezéresillag, hogy ezt követve, napról-napra közeledjünk a tökéletesség és ezzel együtt az ígért boldogság szent céljához. Ámen.

Irtam Kisújszálláson, 1899 április 24.

Gulyás Lajos,
ev. ref. lelkész.

téve — p. o. más vallásúak püspöki székhelyén — szükségesnek mutatkozik, hogy valamely egyházban ennek a helyzetnek és feladatnak megfelelő erő alkalmaztassék, ezekben az esetekben a lelkészi fizetésnek sem a normalisnak, hanem a feladatok nagyságához mértnek kellene lenni s a valódi egyenlőség akkor lenne elérve, ha ilyen helyen a fizetés is a normalisnál magasabb volna.

A lelkészi fizetéseknek terményekben és szolgálatokban való teljesítése nézetem szerint is első sorban eltörölendő s pénzértékre átváltoztatandó volna. De nincs ok a miért a lelkészi földek haszonélvezete a lelkésztől elvonassék s s pénzértékre átváltoztassék. Igaz ugyan, hogy ez által némi ingadozás áll elő a lelkész évi jövedelmében, de az egyik év kevesbblétét pótolni fogja a másik év többlete. A pénz értéke is változik. Régen a 200—300 frtból s egy kis természetbeli fizetésből jobban kijött a lelkész, mint ma 600—800 frtból. Azok a legszerencsésebbek, a kiknek fizetését a múltban nem készpénz, hanem földbirtok képezte. A földmivelői foglalkozás semmiféle hivatásban levő embernek nem derogálhat; ellenkezőleg a természetben, a szabadban való foglalkozás felemelő a lélekre, egészséges a testre. Mi történnék azonban akkor, ha az egyház venné át a lelkészi földek kezelését s a lelkész részére a helyett fizetni kötelezett jövedelem nem folyna be. Uj adókivetés útján kellene a hiányt pótolni. Ez aztán igazán lázadásba hozná az egyház tagjait.

Bármennyire meg legyek is győződve azonban lelkészeink helyzetének tarthatatlanságáról s a lelkészi fizetés emelésének szükségességéről kénytelen vagyok azt a meggyőződésemet már itt is kimondani, hogy az állam által már törvény szerint kötelezett 600 és 800 frtos fizetés kiegészítéseken kívül — mely még mindig igen szegényes és csak a fizikai létfenntartás minimalis összegéül tekinthető fizetés leendő — s a közalaptól s egyéb alapokból várható segélyezéseken kívül, lelkészeinknek helyzetét egy csapásra, máról holnapra, vagy rövid idő alatt meg nem javíthatjuk. Miért? erre a kérdésre anyagi állapotaink vizsgálatánál fogom véleményemet elmondani. Törekednünk kell teljes erővel a javításra, előkészíteni a közértelemet és érzést a javítás szükségességének és módzatainak elfogadására, de mind ez, mind a végrehajtás csak hosszabb idő és munka eredménye lehet. Meg tudom érteni a türelmetlenséget s azoknak a hangját is, a kik a jövő reményeire keserűséggel felelnek — a ki éheznek, azt nem nyugtathatjuk meg a jövővel — de egyházaink jövőjére mégis megnyugvást találhatunk az arra való számításban, hogy néhány év után

már nem lesz lelkészi állás, mely 800 frton alul legyen dotálva, s hogy a lelkészi özvegyek és árvák segélyezésével is tisztességes előre való lépés történt és hogy reményünk szerint az 1898: XIV. t.-c. az államnak sem utolsó szava s hogy e mellett egyházainkban sem zárult be még az a forrás, mely eddigelé egyedül tartotta fenn, szegényesen, sőt részben nyomorúságosan ugyan, de mindig a jövőbe vetett hit reményével, egyházainkat.

Nagyon fontos, sőt mondhatjuk élet-kérdés ev. ref. egyházunkra, hogy lelkészeink miként töltik be hivatásukat? Milyen a lelkészi kar erkölcsi és tudományos színvonala s egyháziassága? Azt nem lehet tagadni, hogy úgy a kötelesség teljesítésében, mint az egyház és a hívek iránt érzett szeretet által vezérelt munkásságban, lelkészeink közt épen olyan nagy eltérések vannak, mint a tudományosság fokában is. Azt sem merném tagadni, hogy vannak lelkészeink, a kik hivatottság nélkül léptek erre a pályára, *mely mindenekfelett szeretetet, a hivatás, az egyházi s vallásos munkásság szeretetét, szilárd és magas fokú erkölcsi életet, az emberiség eszményi céljai iránt benső érdeklődést s áldozatkésztséget követel*, a mely tulajdonok nélkül a lelkész soha sem fog maradandó jót alkotni. Nem állítom, hogy nem volnának közöttük, a kik nem értik hivatásukat, nem ismerik az életet s az embertársaikkal való érintkezés helyes módját, a megnyerés modorát, a kik a szabadság és a szabadság közt nem ismerik a határvonalat, nem mondom, hogy nincsenek közöttük elmaradottak, szűk látókörűek, közönyesek, hiszen nincsen olyan munkatér, a melyen méltatlanok is ne foglalnának helyet. Hanem azok a komor kritikák, melyeket itt-amott — gyakran egyházi lapjainkban is — nem ellenfeleinktől, hanem barátainktól olvasunk és hallunk, legbensőbb meggyőződéseim szerint igazságtalanok s ha olyan elítélő kritikát olvasok lelkészeinkről, mint közelebről is „Marosmenti“-től, azt gondolom, hogy az írónak szerencsétlenségére igen rossz környezetben kell élnie. Zsinatainkon: Debrecenben, Kolozsvárt és Budapesten; konventi gyűléseinken: Debrecenben, Kolozsvárt, Budapesten, Pápán; egyházkerületi gyűléseinken: Debrecenben igen számos ev. ref. lelkészt ismertem meg, az egyházmegyém lelkészeit is jó formán ismerem, sehol sem találtam azt az alacsony fokon álló, sivár, önző, isten-tagadó ev. ref. lelkészt, a kiket „Marosmenti“-cikkeiben ismertem. Hanem ismertem ev. ref. lelkészeket égő lelkesedéssel egyházunk és egyházi ügyeink iránt, egyszerű, nemes, szabad, emelkedett lelkületű önzetlen férfiakat, kikre bármely egyház büszke lehetne, kikre kegyelettel s tiszt-

telettel tekintetem fel s kikhez a szeretet s közös ügyünk közös szolgálatának emléke köt. De ha nem is az egyházi vezérférfiainkat tekintem, hanem azokat, a kik kicsinyke körükben önfeláldozással, nélkülözések közt teljesítik nagy és nehéz hivatásukat, ott is, azok alatt a kopott kabátok alatt annyi nemes szívet találok, a mennyit aligha találnánk a rendjelekkel díszített pompázó és ragyogó öltözékek alatt. Kötelességérzetet és kötelességteljesítést, sanyarú nélkülözést s megis független egyenes gondolkozást, szabadság szeretetet, szerénységet, családiasságot ha keresni akarok, keresem és megtalálom az ev. ref. lelkészek közt, kiket akárhányszor keserőséggel fizetnek az egyház tagjai, kikhez vajmi ritkán jut el még csak az egyszerű elismerés melege is, de a kiket kiméletlenül kritizálnak ellenségek és barátok egyiránt.

Inkább lehetne, legalább a múlt időkhöz arányítva, lelkészeink egy részének képzettsége ellen kifogást tenni. Pedig *nekünk alaposan képzett, magas műveltségű, tudományos lelkészekre van szükségünk*, régebben is ez képezte erőnket. Ma a tudományos haladás minden szakban rendkívüli, nem elégedhetünk meg a tudományos képzés eddigi fokával, a lelkész tudományos képzésének is emelkedni kell, különben túlszárnyalnának más hitfelekezetek s kirívó lenne az általános haladásban épen a ref. lelkész elmaradottsága.

Azokkal szemben, a kik azt állítják, hogy nem arra kell fektetnünk a súlyt, hogy a lelkész tudós, hanem hogy egyházához hű, ragaszkodó legyen, azt mondom: hogy a hűség, ragaszkodás föltétlenül szükséges és magában érthető s megengedem, hogy a kevésbé képzett lelkész is vihet ki az iskolából az életbe jó lelkészi tulajdonokat, de komoly, alapos s mélyre ható tudományosság, a tudomány szeretete s állandó önképzés nélkül, aligha állja meg azt a küzdelmet, mely reá vár. Nem kell egymással szembe állítanunk az egyház iránt való hűséget s a tudományosságot. Összeadva képeznek ezek egységet.

A lelkészi képzés mikéntjét csak szakférfiak vitathatják meg s dönthetik el, én csak individualis érzéseimnek a kijelentésére szorítkozom, a melyeknek helyességét s értéket mások, különösen a szakértők bírálhatják meg. Arról meg vagyok győződve, hogy *a lelkészképzés egy-szersmind egyházi életünk s fejlődésünk jövőjének a kérdése is. Itt vár reánk a munkásság dereka. Itt rakjuk le egyházunk jövő épületének alapjait s itt rakjuk fel a tetőzetét.* Ugy vélem — meglehet, csak képzelem — hogy ev. ref. lelkészeinket akadémiáinkban csak oktatjuk, tanítjuk, lelkészszé azonban nem

neveljük. Ők önmagukat nevelik, azért annyira eltérők s azért vannak, a kik nem tudják megkülönböztetni a lelkészi hivatást s az ahhoz való jellemet a világi hivatásoktól s jellemétől. Lelkészi jellemet is szükséges volna képeznünk. Tekintsük csak miként képzik p. o. Németországban az ev. lelkészeket. A németországi lelkész-seminariumok érdemesek a megfigyelésre, az a gondosság, a melyet ott az egyetemi tanulmányok után a hivatásra s a gyakorlati életre való képzésre fordítanak. Mi bizonyos elméleti ismeret-mennyiséggel küldjük az életbe lelkészjelöltjeinket, nem csoda, ha egyik-másik az ismeretlen vidékeken el is téved.

Ugy gondolom, hogy kívánatos volna a philosophiai szakban, behatóbb és tágabb körben való képzés s foglalkozás az újkori nyelvekkel, a német és főleg az angol nyelvvel, a mely nyelvek megnyitják a protestáns világirodalmat a lelkész szeméi előtt.

Engem megnyugtat az a tudat, hogy a mi lelkészi karunk is jól érzi, hogy a lelkész-képzésben előre kell mennünk s az a remény, hogy lelkészeink képzésének ügye jó kezekben van.

* * *

Egyházainkban ma sincs elégséges lelkész s kétségtelen, hogy hittani intézeteink néptelensége következtében már a közel jövőben még kevésbé lesz elégséges. Fényes Elek 1840-ben a magyarországi 4 egyházkerületben a ref. „anya-gyülekezetek“ számát 1421-re, a lelkészek számát 1471-re teszi. Akkor 975 ref. lélekre jutott 1 lelkész. Most az 1897. évi adatok szerint az 5 egyházkerületben van anyaegyház 1986, leányegyház 519, a lelkészek száma 2040 (s.-lelkészek száma 215). E szerint 1152 ref. lélekre jut egy lelkész. Ezt az arányszámot tekintve, lelkészeink száma nem volna kevés. Hollandban 1100, Schweizban 1440, Németországban 1600, Ausztriában 1734 prot. lélekre jut 1 lelkész, míg Angolországban már 908-ra,* hanem a mi viszonyaink közt mégis kevés a lelkész, mert rendkívül aránytalanul oszlik meg a hívek száma. Nagy egyházakban a híveknek gondozhatlan nagy száma s a leányegyházakban és szórványokban élő hívek teljesen gondozatlan volta követelné a lelkészi, illetőleg missziói vagy körlelkészi állások szaporítását.

Felmerült az a terv, hogy a lelkészi fizetésekben s az egyháztagnak arányosabb megosztásán több anyaegyháznak egyesítése, affiliatio által kellene segíteni. Véleményem szerint ez veszélyes kísérlet lenne. A tapasztalat bizonyítja, hogy — miután az affilialandó egyházak rendszerint, talán

* Az adatok a nyolcvanas évekből valók.

kivétel nélkül, más nemzetiségek és más vallásúak közé vannak ékelve — az egyházunk tagjai ilyen helyeken a megtámadásnak sokkal inkább ki vannak téve, mint a népes egyházak tagjai s kevésbé vannak gondozva, ha helyben nincs lelkész, az affiliált egyház még inkább erőtlenedik, tagjai az egyházi köteleességek teljesítésétől még inkább elszoknak, vallásos érzületük ellanyhul, ellenálló erejüket elvesztik, egyházunk testéről — úgyszólván — leporlanak. Soha sem tanácsolnám s nem tudnék abban megnyugodni, hogy egyetlen kis anyaegyházunkat is lelkész nélkül hagyjunk. Pedig majdnem annyi, ha affiliáljuk. Tegyük le egyelőre, jobb időnkig arról a tervről, hogy nagy, népes egyházainkban a lelkészek számát szaporítsuk. Bárcsak minden anyaegyházunkat elláthatnánk lelkésszel, de félek tőle, hogy erre sem lesz elégséges lelkészünk és ha ez az állapot bekövetkezik, akkor kénytelenek leszünk néhány egyházat affiliálni, de azt is csak időlegesen, a lelkészi hiány idejére vélném tenni. Tartsuk fel megfeszített erővel a lehetőségig a kis egyházakat is anyaegyházakul, az affiliációnak most, a lelkészi fizetéseknek az állam által való kiegészítése után anyagilag is csekély hasznát vennők és fordítsuk erőnket még a fiókegyházakban, a szórványokban gondozás nélkül élő hitfeleinkre, kik más felekezetekbe s más nemzetiségbe való beolvadás esélyének — mondhatnám: bizonyosságának — vannak kitéve.

És itt ismét egy intézményszerű alkotásnak látom a szükségét. *Szükséges lenne a magyar ev. ref. egyházban missiói lelkészek nevelése és alkalmazása.* Szükséges volna a más felekezetű és nemzetiségű községekben élő hitfeleinket, az ily területeken létező fiókegyházainkat *missiói kerületekbe beosztani s a legképzettebb, legalkalmasabb, erre a szolgálatra hivatott fiatal lelkészeket ezekbe a missiói kerületekbe időnként kirendelni,* időnként ismét alkalmas új erővel kicserélni. A berendezést úgy contemplálom, hogy az ifjú lelkészek közül a legalkalmasabbakat a missiói állomásokra a püspök rendelné ki, működésére az esperes ügyelne fel, megbízása akkor szünnék meg, ha a püspök visszahívná, vagy valamely egyházba lelkészül megválasztatnák. Nem tartom célszerűnek állandó lelkészi állást rendszeresíteni a fiókegyházak és szórványok részére, mert ide mozgékony fiatal, egészséges, lelkesedéssel munkálkodó a család által helyhez nem kötött lelkész alkalmasabb. Jutalmazni kellene a kiváló képességű s kedvező eredményt elért missiói lelkészt, mert az egyetemes egyháznak, fáradságos és küzdelmes állásban rendkívüli szolgálatokat tesz. Ez történhetnék vagy a missiói szolgálatban teljesített idő-

nek kétszeres beszámítása által, vagy más alkalmas módon.

A missiói lelkésznek — nézetem szerint — kötelessége lenne: a kerületéhez tartozó ev. ref. egyháztagokról pontos adatokat, nev. a család tagjairól, a családban időnkint beállott változásokról, születésekről, elhalálozásokról, áttérésekről és kitérésekről, házasságokról rendes könyvet vezetni; az egyháztagoknak az egyház felügyelete alá tartozó minden viszonyait, iskolakötelezett gyermekeik taníttatását, erkölcsi állapotukat az egyházi köteleességek teljesítését vagy azok elmulasztását ismernie kellene. Időnkint személyes érintkezésbe kellene jönnie a kerületébe tartozó minden ev. ref. vallású családdal, azoknak lelki szükségleteiket időnkint ki kellene elégítenie, a hiveket időnkint istenitiszteletre összehozni, szerencsétlenségükben vigasztalni, bennük az Isten iránt való bizalmat felkölteni, vagy megerősíteni, magában érhetőleg keresztelest, esketésnél, temetésnél szolgálni s minden alkalmat felhasználni kötelessége volna mi által egyházunk hiveit hitükben megtartani, erősíteni, a támadások ellen védeni, elhagyatott állapotukból kiemelni lehet. Különösen kötelessége lenne a gyermekek nevelését irányozni a szülőket tanácsolni, a gyermekekkel minél sűrűbben foglalkozni, vallásos tanításukat s nevelésüket a lehetőségig vezetni, az irni-olvasni tudó gyermekeket s családokat az egyházmegye költségén beszerzendő vallásos és nemzeties irányú könyvekkel ellátni. Ha egy községben egyetlen ev. ref. család van is, ezt sem volna szabad elhanyagolni s ha nem lehetne a többi községből való hitfeleivel összehozni, a családfő megegyezésével a család körében házi istenitiszteleket kellene tartani.

De nem kell itt nekem a missiói lelkésznek minden teendőit leírni, maga a lelkész a legjobban fogja tudni, hogy miként juthat legalkalmasabban hivei szívéhez, miként nyerheti meg azok szeretetét, annyi bizonyos, hogy ha feladatának meg akar felelni, türelmének, gondjának kiemeríthetlenségük kell lenni.

Nehogy az intézménytől az egyház tagjait elidegenítsük, nehogy a missiói lelkész munkáját súlyosbítsuk, a missiói kerületekben levő egyháztagokat *sem egyházi adóval terhelni, sem tőlök a teljesített egyházi szolgálatokért díjakat szedni nem kellene,* kivéven a vagyonos s egyszersmind intelligens osztályhoz tartozó tagokat, kik a keresztelest, esketés és temetés alkalmával a szabályszerű díjakat fizethetnék s a lelkészi állás fentartásához s egyéb szükségletekhez mérsékelt adóval hozzá járulhatnának. A szegény, tudatlan ember, ha egyházi adóra köteleztetnék, ez intézményben csak az adója növelését

látná. Öt, mint gyermeket kell tekintenünk s tejjel táplálnunk.

Nem tulajdonítok ugyan olyan fontosságot a ref. lelkészek politikai szereplésének vagy e szereplés korlátozásának, hogy azt a lelkészképzéssel, a lelkészi fizetés ügyével s a missiói lelkész-séggel egy színvonalra állítva ezek sorába vegyem fel óhajtasomat, de abban a reményben, hogy nem fognak félremagyarázni s nem fogják nekem azt tulajdonítani, hogy e kisebb bajt egyenértékűnek tekintem a lelkészségnek minden más kérdést uraló nagy ügyeivel, mégis hadd mondjam el itt azt a véleményemet, hogy a lelkészek politikai szereplésének korlátozásával sok összeütközéstől s keserüségtől óvnánk meg a lelkészt s a hiveket s hogy óhajtanám, *ha a lelkészek a politikai küzdelmekbe nem avatkoznának*, különösen pedig — a mit az egyházi törvények is megkivánnak — tartózkodnának a politikai vezérkedéstől. A birói hatalom gyakorlásáról szóló törvény azt mondja: „a biró nem lehet tagja valamely politikai vagy munkás egyesületnek, illetőleg gyülekezetnek, nem vehet részt azok gyűléseiben” stb. Kérdés: nem mondhatna-e ki hasonló szabályt az egyházi törvény a lelkészekre. Politikai jogait és kötelességét természetesen teljesíthetné minden lelkész, szavazna meggyőződése szerint, törvényhatóságokban korlátlanul érvényesíthetné minden jogait, csak a politikai élet izgató részétől tartatnék vissza. A politikának ez a része a mérges gyűlölködés tenyésztő ágya, szeretném ettől megóvni lelkészeinket. A szeretet tanítása s a gyűlöletre ingerlő politikai szónoklatok nem illenek ugyanannak a papnak az ajkaira. Eröss Lajos úr azt kérdi, hogy akkor is vonuljon vissza a lelkész a politikai küzdelemtől, ha a socialisták politikai pártot alakítanak? Tartózkodás nélkül azt felelem: akkor is. Természetesen a vállásellenes törekvésekkel szemben tanítson a lelkész, de nem a politikai pártgyűléseken, a piacon, a zászlók alatt, hanem ott, a hol egyházi működésének s tanításának helye van s a hol az sikeres is, a templomban, az iskolában, a családban, a presbyteriumban, ott sem mint politikai ellenfél, hanem mint lelkész. A politikát pedig hagyja a világiakra s az állam létét fenyegető mozgalmak kiegyenlítését, esetleg elnyomását az államra.

És még egy megegyezést. A lelkésznek, ha célt akar érni, szeretettel és türelemmel kell az egyház tagjaival bánni, mint a jó atyának gyermekeivel s a mint nem sértheti az atya becsületét, a gyermek gondatlan becsúrló beszéde, nevetlen magaviselete által, sőt értelmes emberek s a közvélemény előre is elítélik az atya becsületét sértő gyermeket, úgy nem sértheti a lelkész

becsületét egyesek könnyelmű beszéde, a torzsalkodók bántalmái, a nagyzólok kicsinylése, mert a lelkésznek élete példájával, cselekedeteivel magasabb helyet kell kiérdemelnie, sem hogy a véleményeknek ez a piszkos árja az ő személyét elérje. Azt tapasztaltam azonban, hogy ilyen beszédek, torzsalkodások sokszor hozzák összeütközésbe a lelkészt a hivekkel s ebből oly viszálykodások fejlődnek ki, melyet a felek rendszeren törésig vezetnek. A lelkész hatóságokhoz fordul megtorlásért, egyházi és világi hatóságok áraszthatnak el panaszokkal, vádfeljelentésekkel, ilyenkor azután a lelkésznek a lélegzet vételében is kifogást találnak s egész életének minden eseményeit kiszinezve, ferdítve hordják a nyilvánosság piacára. Következnek a kitérésí fenyegetések és kitérések, a nazarénismus és baptismus. Vajjon nem jobb lett volna-e nemes türelemmel viselni a megbántást, szeretettel felvilágosítani azokat, a kik a felvilágosítást még elfogadják, vajjon nem jobb lett volna-e a gyanúsításra a presbyterium elé tárnai az adatokat és hagyni a maga útjára a gyanúsítót. Mert ugysis minden nemtelen tett után eljő a megbánás ideje. Eljő, ha nem keressük is a minden áron való megtorlást. S vajjon — bocsánat a trivialisitásért — úgy kell-e magát viselnie az ev. ref. lelkésznek, mint valamely katonatisztnek, kinek nem szabad megtorlatlanul hagyni semmi valódi vagy képzelt sértést, vagy pedig úgy, a mint arra Jézus Krisztus példát mutatott?

* * *

Véleményem szerint megállapíthatjuk, hogy lelkészeink helyzete, úgy a mint ma van, tartahatatlán, a lelkészi fizetés az állam által nyújtott kiegészítések után sem leend megfelelő, különösen az önképzés eszközeire, a gyermekek neveltetésére a legszerényebb számítás szerint sem nyújt megfelelő eszközöket. Megállapíthatjuk, hogy lelkészeink száma a szükséghez képes csekély s lelkészi karunk nyomott viszonyok közt nem képes azt az erkölcsi erőt kifejteni, a melyre a néppel szemben föltétlen szüksége van. Tapasztaljuk, hogy lelkészeink az egyház tagjaival részint szegényes fizetésöknek beszéde, részint politikai szereplésök közben, vagy más okból collisióba jönnek, mely rendszerint kölcsönös elkésérlésekre s az egyház kárára vezet. Szükséges gondoskodnunk a lelkészi fizetések emeléséről, fokoznunk kell a lelkészi képzést, szaporítani a lelkészi állásokat, első sorban pedig gondoskodni missiói lelkészek képzéséről és alkalmazásáról.

Arról pedig lelkészeinknek általában tisztában kell lenniök, hogy most, a midőn körülöttünk minden erő forr és előre tör, nem elégséges a parochiára visszavonuló nyugalom s csendes

áhitatosság (habár ez is tiszteletre méltó), nem elégséges a templomi kötelességek elvégzése sem. Lelkészeinknek minden szellemi erejüket ki kell fejteni s e közben társadalmilag is kell működniök, keresniök kell azt, a mi vonz, a szeretet és jótékonyosság munkáiban s kerülniök kell azt, a mi taszít, hogy hitfeleink meg ne botránkoztassanak.

Ritoók Zsigmond.

KÖZÉLETÜNK.

Egyháziasság és felekezeti öntudat.

(Felolvastatott a f. é. május hó 2-án Kabán tartott egyházmegyei egyházi értekezleten.)

(Vége.)

Mint minden közügynek, úgy az egyházi közösségnek is szüksége van szilárdul megszabott szervezetre és saját alkotmányra. A kálvinizmus föelvé az egyházi alkotmányra nézve nem más, mint az, hogy az egyházi hatalom és szabadság az egyes gyülekezetekre legyen építve. Ezen alkotmány esirájában már az apostolok által alapított ős gyülekezetekben is feltalálható, hol senki sem uralkodhatott korlátlanul s a gyülekezet tagjainak is befolyásuk volt az ügyek intézésére: ott voltak a presbyterek, az öregek, hogy hirdessék az ígét, vigyázzanak a gyülekezetre, vezessék ügyeit; némelyek az alamizsnagyűjtés körül forgolódtak, mások az összegűjtött vagyont kezelték; voltak diakonusok, kik a beteget ápolták a szegényeket segítették; nem hiányoztak azok sem, a kik az egyházi fegyelmet gyakorolták.

Gyülekezeteinkben ma is e fajta kötelességek azok, a miben a mi papjaink, presbytereink, gondnokaink, egyházfiaink, szóval az u. n. belső emberek eljárnak. Nincs a világon hivatás, mely ezeknél megtisztelőbb lehetne, hiszen eredeük, ha közvetlenül magára Jézusra nem is, de az ő közvetlen tanítványaira visszavihető.

Innen magyarázható az a nemes vetelkedés, mely a régi jó időkben kálvinista egyházainkban az egyházi tisztségekért a világi egyháztagok között is mindennapos volt, melyről manapság, fájdalom! csak hallunk, de vele ritkán találkozunk. Pedig az egyház ügyei körül való forgolódásnak világi emberre nézve napjainkban is megvannak, talán még fokozottabb mértékben, mindazon előnyei és áldásai, a melyek azt őseink előtt oly kívánatos és édes teherré tették. Magára az egyénre nézve nem közönséges megtiszteltetés, emberi jó tulajdonainknak, érdemeinknek pedig minden kincsnél becsesebb jutalma hitsorsosaink bizalmából pl. a presbyteriumnak, tehát oly testületnek tagjává lehetni, melynek jogköre és rendeltetése a közösség legdrágább kincsei, a szellemi és erkölcsi javakra való felügyelet. Avagy nem találkozzunk-e minden kálvinista gyülekezetben olyan családokkal, kik tisztos életmódjukat s a közbeesülést egyházuk szolgálatában szereztek. Tehát a valódi egyháziassághoz lényegesen hozzátartozik az olyan erkölcsi és vallásos magatartás, mely az egyházi szolgálatok viselésére bennünket képesít. Az igazi egyházi ember nem akadályozza lelkipásztorait s egyházának az ő lelki üdvéért fáradozó többi munkásait kötelességük teljesítésében, de sőt elősegíti; feltárja őszintén bajait, megadással s engedelmisséggel fogadja jóra célzó és vezérlő szavait, intéseit és buzdításait.

Jól mondja egyházi bajaink egyik éles megfigyelője, hogy mi kálvinisták tanulhatunk katolikus atyánkfiaitól nagyobb rendet, pontosságot, szorgalmat és buzgóságot. Megtanulhatnók lelkipásztorainknak s az egyházi élet többi hordozóinak nagyobb tiszteletben tartását, erősebb támogatásban részesítését tisztán egyházi érdekből, mert erőtlen, megvert pásztorok mellett elszéled a nyáj.

Hozhatnék még fel, t. Hallgatóim! sok más tulajdonságot, melyek a kálvinista embernek megadják az egyházi jelleget; de hogy közeledjek a véghez, csak az áldozatkésztséget, közteherviselést említem még, mint olyan kálvinista erényeket, melyek dúsgazdag fejedelmi pártfogók pazar kézzel szórt ajándékai helyett — mint az más felekezeteknél történt — egyedül maguk hozták létre mindazon egyházi, iskolai és jótékony intézményeinket, melyekből ma egész nemzetekre áradnak a közműveltség és a humanitás áldásai. Az egyházi kálvinista emberből nem szabad ezután sem hiányoznia az áldozatkésztségeknek. Nem állítom, hogy könnyű dolog egyháziasságnak lenni; sok türelem, önmegtartózkodás, fáradtság, áldozat szükséges hozzá, de van is az egyházi kötelességek teljesítésének egy drága jutalma, s ez a felekezeti öntudat, az a nemes önérték, mely kötelességeknek és jogoknak ismeretéből, gyakorlatából és élvezetéből eredvén, élénken érzi a felekezetünkhöz való tartozást, sőt nemes büszkeséggel vallja magát kálvinistának.

T. Hallgatóim! Maguk a kálvinizmus alapelvei azok, melyekből a felekezeti öntudatnak mintegy teremnie kell. A lelkiismeret feltétlen szabadsága, az egyénnek minden emberi tekintélytől való függetlensége a *vallás dolgában*, mit a kálvinizmus hirdet, nem egyebek, mint eredeti emberi alapjogok, melyekhez az Isten képére alkotott embernek szüksége van s melyek minden más jogok ébresztésére is hatással voltak. A nemes egyszerűség, a szigorú erkölcsök, a rendíthetetlen szilárd jellem, mely csak az igazságra tekint, minden polgári társadalomnak a legfőbb alapjai még napjainkban is. A szellemi előhaladás, a felvilágosodás, a nép nevelése, mit a kálvinizmus hirdetett először, összeesnek minden állam kulturális törekvéseivel. Ezek oly tapasztalatok, melyek minden ékesszólásnál hathatósabban bizonyítanak a kálvinista vallásnak a polgári társadalomra való nagyserű és jótékony befolyása mellett. A történelemből nemzeteket lehet felmutatni, kiket tudatlan, szegény, féktelen népekből a kálvinizmus szellemének befolyása emelt a közműveltség, tudomány, rend, jóllét, gazdagság és az erkölcsiség legmagasabb fokára a mi földtekénken. Ily eredmények mellett nincs mit szégyelnünk kálvinista voltunkon.

De a kálvinizmus alapelvei nemcsak az általános emberi jogokkal esnek össze, nemcsak ilyenek iránt ébresztik fel a kebelben szunnyadó kívánalmakat, hanem párhuzamosan haladnak, sőt sokszor összeesnek a nemzeti élet kívánalmi- és követelményeivel. Csak nemrég hangzott el egy kiváló államférfiunk ajakáról a következő szózat: „Protestáns egyházunk a maga folytonos haladást és evangélium szerint való világnemesítést sürgető elveinél fogva és a nemzeti aspirációkhoz való simulékonyabb természete miatt kétszeresen hivatva van arra, hogy korunkban, midőn az erkölcsi és eszményi erők megfogyatkozásáról annyi a panasza, a birtokában lévő tiszta evangéliumból minél több nemesítő és megtartó erőt vigyen be drága hazánk állami és más közéleti szerveibe.“

Hogy kálvinista egyházunk miként teljesíté a multban édes magyar hazánk s nemzetünk iránt itt említett

hivatását: e tekintetben elég lenne rámutatnom magára népünkre, mely az összes bevett vallások közül hazánkban a miénket tisztelte meg „a magyar vallás“ névvel, s ezzel annyit mond, — a mi mellett a tények tanuskodnak is — hogy kálvinistának lenni hazánkban annyi, mint magyarnak lenni. Miért szégyelnök tehát kálvinista voltunkat, mikor az nemzetiségünk, igaz magyarságunk hőmérője.

Mit mondjak a kálvinizmusnak hazánk sorsára, törvényeire, műveltségére az idők folyamán gyakorolt befolyásairól? Nincs oly sarkalatos közjogi törvényünk, melyen láthatók ne volnának a magyar kálvinizmus szabadságszeretetéért folytatott küzdelmei. Hazánkban több mint kétezer templomban a reformációtól kezdve folyvást magyar nyelven zeng naponként az ige és ének. A magyar népnevelés munkájában, melyet voltaképen a reformáció teremtett meg, a kálvinizmus még ma is 2200 iskolával támogatja a magyar nemzeti államot; 27 középiskolájában mintegy 7700 ifjút nevel évenként a haza támogató oszlopaiul. Főiskolák tekintetében, melyeknek tanszékeiről a felsőbb tudományok legelőbb hangzottak e magyar hazában magyarul, minden más egyházat felülhaladt a multban, s még most is felülmúl felekezetünk. Bizonyára a nevelés és műveltség ügyének ilyen felkarolása okozza és okozta, hogy felekezetünkhöz tartozó kiváló elmékkel az állam és társadalmi élet minden ágában számunkhoz képest bőviben találkozunk. Ha pedig akár a tudományos irodalom, akár a költészet és művészet terén tekintjük azon remekműveket akár számra, akár tartalomra, melyekkel 300 év óta nemzetünket magyar kálvinisták gazdagították; s ha továbbá látjuk, hogy jó magyar kálvinista népünk felvilágosodás, emberiség, jellem, erkölcs, szorgalom és jóllét szempontjából hazánk bármely felekezetű és nyelvű népességével kiállja a versenyt: akkor nem mondom, hogy dicsekedve kérkedjünk, hisz ez nem kálvinista jellemhez illik; annyit azonban bátran kimondhatok, hogy méltó önérettel vallhatjuk magunkat e felekezet tagjának s midőn azt mondjuk: kálvinisták vagyunk, ezzel azt is mondtuk, hogy hazánkban és nemzetiségünknek tántoríthatlan hívei vagyunk, s mikor egyházunk jólétét és dicsőségét munkáljuk, ugyanakkor egész hazánk és nemzetünk boldogságát mozdítjuk elő.

Ezt cselekedte a magyar kálvinista egyház eddig is szóval, tettekkel s kedvező eredménnyel: munkálkodják ezután is ennek minden hű tagja mesterünknek, Kálvinnak értelmében:

„Szemetek előtt tartásatok — úgymond, midőn végbúcsút vesz tisztársai'ól — nemesak az egyház, hanem a köztársaság iránt való kötelelességeitek is. Felfogadtatok, hogy ennek javát jó és balsorsban előmozdítjátok: teljesítse tehát mindenki közületek a maga kötelelességét, munkálkodják és hasson a közjóra folytonosan.“

Sinka Sándor.

A nagybányai ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Nagy-Bányán április 25—26. napjain elég népes gyűlést tartott az egyházmegye, *Bencsik István* esperes és *gróf Degenfeld Sándor* egyházmegyei gondnok elnöklelte alatt, a városház tanácstermében.

Az esperes buzgó imája és tartalmas megnyitó beszéde után kegyeletos érzelemmel emlékezett meg *Szász Domokos* erdélyi püspök, *Tóth Sámuel* tiszántúli egyházkerületi főjegyző és *Tabajdy Lajos* szatmári lelkész haláláról, s az egyházmegye hálás kegyelettel örökítette meg emléköket, úgy szintén néhai *Virágh*

Mihály erdődi volt főgondnok fáradhatatlan tevékenységének és vallásos buzgalmának emlékezetét is jegyzőkönyvébe vezettette.

Esperesi szokásos jelentés az egyházmegye szellemi és anyagi állapotáról most nem volt, minthogy egyházlátogatás még ezután lesz. Hanem a múlt gyűlés óta történt belhivatalnoki változásokat s az ezekre vonatkozó intézkedéseket esperes részletes ismertetéséből helyeslő tudomásul vette a gyűlés; örömmel és jó reménnyel erősítette meg különösen *Tóth László* budapesti volt segédlelkészt a rozsályi lelkésztanítói állásban és *Makai Elek* szatmári segédlelkészt a batizi rendes lelkészi hivatalban.

Tárgyalta a szatmárnémeti főgymnasium és felsőbb leányiskola belrendtartási és szervezeti új szabályzatát s a Szatmáron felállítandó tanítónökepzede tervezetének a szomszéd egyházmegyékkel együtt leendő előkészítésére szíves készséggel választott küldöttséget; nagy lelki örömet fejezven ki a felett, hogy Debrecenben a református tanítónökepző-intézet ügye immár a megvalósuláshoz közel áll.

Intézkedéseket tett a rendes tanítók eskütétele, az énektanítási vezérkönyvek beszerzése, s általában az egyházkerületi tankönyvek kötelező használata felől. Ez utóbbiakra vonatkozólag azonban kifejezte azt az óhaját, hogy vajha ne lennének drágábbak más hasonló tartalmú kiadványoknál, mert a szegény szülék az olcsóbbat keresik.

Megnyugtató tudomásul vette továbbá az egyházközségi költségvetések és számadások egyöntetűségére s a házanként való kéregetések megszüntetésére vonatkozó felsőbb hatósági határozatokat, melyeknek fogantatba vétele felől saját hatás körében intézkedett. De megjegyezte, hogy bárcsak más vallású testvéreink és világi hatóságaink is követnék a kéregetések megszüntetésével a mi konventünk példáját.

Örömdetes tudomást vett a gyűlés arról, hogy a tanítói korpótléket az újból felterjesztett folyamodás útján mindenik illetékes egyház megkapta, s hogy Adorjánban néhai *Sepsy Károly* 1000 frtot hagyományozott a lelkészi és tanítói fizetés javítására; Nagy-Bányán pedig néhai *Almási Sándor* kegyes hagyománya útján 500 frtot nyer az egyház szegény gyermekek ruházatára.

Élénk vita tárgyává lett a külső-somogyi egyházmegye átírata a lelkészi dotációk kiosztási módja ügyében. De végre is szavazattöbbséggel napi rendre tért a gyűlés felette.

A rendes állámsegély kiosztása felől javaslatot tevő bizottság munkálata, közalap kezelő bizottság jelentése, közpénztárnoki és könyvtárnoki számadások vizsgálatra való kiadása, hátralékok behajtatása iránt tett javaslat, s több ilyen belkörü ügy elintézése úgy szólván, vita nélkül folyt le.

Nevezetes indítványt nyújtottak be az egyházmegyei lelkészi értekezlet megbízásából *Szél György*, *Soltész János*, *Sátor Dávid* és *Szabó József* bizottsági tagok, a csekély népességű kis egyházak lehető fülsegélése tárgyában, rámutatván a legközelebb fekvő eszközre, melynek segítségével ez a nagy cél elérhető volna. Az indítvány közhelyesléssel találkozott. E szerint kérni fogja egyházmegyénk a főtiszteletű egyházkerületet, hogy az állámsegélyből eddig a debreceni főiskola építkezési céljaira visszatartott 8000 frtot, meg az egyházmegyei gyámintézetek javára kiosztott összeget adja ezután szegény egyházak közszükségei fedezésére, s így megmentheti azok jövőjét, különben nem állják ki a nehéz küzdelmet, mely rájuk vár. Ez a kellően meg-

okolt kérelem ki fog nyomtatni és megismerés végett az egyházkerületi gyűlés alkotó tagjaihoz előre elküldetik.

Egy másik kérelmet a tanügyi bizottság javaslata alapján intéz az egyházmegye az egyházkerületi közgyűléshez. Ennek tartalma az, hogy miután szomorúan tapasztaljuk, miszerint a 400 frtra kiegészítendő tanítói fizetések mellett sem kapni kisebb egyházainkba rendes oklevelés tanító: a nélkül pedig fizetés kiegészítést nem ad az állam: hasson oda egyházkerületünk a konvent útján a magas kormánynál, hogy 500 frtig egészítsenek ki a csekély tanítói fizetések. Ismerjük a nehézségeket, melyek ennek útjában állnak; de tudjuk azt is, hogy a magyar nemzeti népoktatás-ügynek ezen az úton való előmozdítása sokkal kevesebb áldozatába kerülne az államnak, mint a túlságos nagy költséggel járó állami vagy községi iskolák állítása s biztosabban célhoz vezetne.

Tárgyaltuk a felsőbányai egyház káplántartására vonatkozó tervezetet is, mely szerint a missziói bizottság által jelzett adatok összeírása a főjegyző munkálata szerint készséggel felterjeszhető lett volna, de a felsőbányai egyház ajánlatát olyan csekélynek találta a közgyűlésünk, hogy visszatette az ügyet megfelelőbb ajánlat-tétel végett a felsőbányai egyház közönségéhez. Ha akarják e célt: akarniok kell az eszközöket is.

Jellemző és igen tanulságos vita fejlődött ki az egyházmegyei gyámintézetnek az egyes egyházak részéről teljesített segélyeztetése tárgyában. Ezt az intézetet ugyanis az egyházmegye a jelenlegi tagok számára az országos gyámintézet felállítását után is fentartotta, s az egyházak által régebben önként felajánlott segélycskét javára igénybe venni, annál inkább szükségesnek tartotta, mert a gyámintézet a jelenlegi tagok igényeinek kielégítése után fenmaradandó összeget alapszabályaiban oly célokra hagyományozta el, melyek a kebelbeli egyházak és a jövő lelkészi nemzedék javát fogják majd eszközölni. Most azonban az új lelkészek, kik már nem tartoznak az intézet kötelekébe, azt kérik, hogy ezt a csekély gyámsegélyt ne fogadja el a gyámintézet azoktól az egyházközségektől, a melyekben ők szolgálnak, s az egyházmegye mentse fel azt a hat egyházat e jótékonyág gyakorlása alól. Sajátságos irányú felfogás! De az egyházmegye azt határozta, hogy megkérdezi az illető egyházakat, ha visszavonják-e önkéntes jó célú ajánlatukat? s ha igen: akkor felmenti őket ígéretük teljesítésének kötelezettsége alól, hadd tulajdonítsák majd az utódok a most élőknek, ha kevesebb lesz az örökségök.

Építkezési, föld eladási, kölcsönkerési s egyéb ilyen ügyek szintén sok időt vettek igénybe. Feltűnő volt köztük különösen és méltánylandó a nagyhodosi vegyes vallású község lakóinak az a törekvése, mely szerint közös erővel szándékoznak a református iskolát felépíteni. Továbbá a nagybányai r. kath. vallású polgármesternek az a szándéka, hogy a református temetőben vesz magának és családjának sírhelyet azért, hogy majd oda leendő temetése ellen a katolikus papság ne tiltakozhassék. Szép igyekezet a sárköz-újlaki egyházé is, mely szerint templomát és egy kegyes hagyományozónó sírboltját javítani akarja.

Kis-Palád második iskolát épített; Kis-Köles új iskola építéshez készül. Kőszeg-Remete, Mikola, József-háza díjleveleket akar változtatni stb.

A tanügyi bizottság statisztikai adatai szerint felekezeti iskolánk van 46. Kettőben nincs tanító; egy helyen szükségből egy szabómestert állítottak be tanító-

nak; másutt teljesen előregedett a tanító, de nem sűrgetik nyugdíjaztatását, mert nem kapnak másat. Négy egyházban rendes képesítettést nélkülöző tanító szolgál. Hat egyház már államosította iskoláját, mégis 22.250 frt költség megy fel ebben a kis egyházmegyében évenként az iskolákra.

Bírósági ügy tiz fordult elő. Legnagyobb része Mikolából való, hol nagyon sok baj van. Más egyházak sincsenek ügyes-bajos dolgok nélkül, pl. Józsefházának is sok az elintézni valója. De Mikolán annyira vannak, hogy oda két peres ügyben delegált bíróságot kellett kérni.

A gyűlés első napján közebéd volt, hol lelkes magyaros felköszöntők hangzottak. Este társas vacsora, melyen a jó kedv nem hiányzott. Másod napján már többen eltávoztak, de a gyűlést az elnökség még elég szép számú tagok jelenlétében zárhatta be, kölcsönösen felhangzó jó kívánatok között.

Gergely Károly.

A debreceni főiskolai igazgató tanács.

Folyó május hó 16. és 17. napjain tartotta tavaszi rendes ülését a debreceni főisk. igazgató tanács. Nagy jelentőségű s nevezetes marad mindenkor főiskolánk életében e gyűlés különösen két fontos oknál fogva. Az egyik az, hogy bár az igazgató tanács már a múlt évben megalakult s most másod ízben ülésezett: végleges szervezése csak e gyűlés alkalmával történt meg s vált befejezetté az által, hogy tanácskozási és ügyrendje részletes szabályzat elfogadása által ez alkalommal állapított meg oly célszerű elvek és módozatok szerint, a melyek az igazg. tanácsnak főiskolánkra nézve minden tekintetben üdvös és áldásos munkálkodását lehetővé teszik és biztosítják.

Hogy mily korszakos jelentősége van a főiskolai felügyelet és adminisztráció illetően végleges és megnyugtató szervezésének, azt meg fogják majd muta ni a minden frázisnál nyomatékosabb érvekkül szolgáló eredmények; de más részt meggyőződünk erről abból is, ha az igazgató tanács keletkezésének történetére visszatekintve, megismerkedünk amaz épen oly változatos, mint többnyire sikertelen küzdelemmel és törekvésekkel, a melyek a felügyelet és kormányzás bonyolult kérdésében egy hosszú század alatt lefolytak s illetőleg felmerültek, melyek csak a múlt évben, a főiskolai igazgató tanács szervezése által jutottak megnyugtató eredményre s végleges megoldásra. Nem célunk ezúttal a történeti előzményeket kezdettől végig elmondani; ez egy egész külön tanulmányt igényelne és azt fontos vonatkozásainál fogva meg is érdemelné. Csak arra kívánunk ezúttal rámutatni, hogy az igazgató tanácsokról s általában az iskolai kormányzás és felügyeletről rendelkező debreceni zsinat óta is közel két évtizednek kellett lefolytania addig, a mig csaknem évről-évre való sűrgetések, indítványok s kezdeményezések után a debreceni főiskolára nézve a megfelelő szervezet létre jöhetett.

A nehézséget a kérdés megoldásánál tudvalevőleg az a körülmény okozta, hogy a debreceni egyház igényei nem voltak összeegyeztethetők az egyházkerületet, mint főiskolai felettes hatóságot megillető felügyeleti s kormányzati jogkörrel, s valahányszor a kiegyenlítés, e két érdek kiegyeztetése megkísérletet, a mit pedig a főiskola jóléte és fejlődése követelt volna, a kísérlet mindannyiszor sikertelen maradt az egyház túlzott követelése s az egyházkerület engedékenysége s mondhatjuk, erélytelensége miatt is. Utóbb még egy más akadályozó tényező is sorompóba lépett, t. i. a főisk. gazdasági tanács

azon körülménynél fogva, mert hatáskörének csorbitásától tartott a tervezett igazgató tanács felállítását folytán.

A most végre megalkotott igazgatótanács közvetlen előzményeül az a szervezeti munkát szolgált, a mely dr. *Farkas* Antalnak az igazgatótanács szervezésére vonatkozó indítványára keletkezett egyházkerületi határozat folytán még 1890 ben terjesztetett a főisk. tanárkar által az egyházkerület elé s a mely a Debr. Prot. Lap 1890. évi 8. és 9. számaiban közzétetett s abból külön is lenyomatott. Ezt a szervezési javaslatot mindenre kiterjeszkedő alapos indokolással dr. *Baczoni* Lajos jogtanár készítette, a ki szakítva az eddigi kísérleteknél követett iránynyal, magasabb és általánosabb conceptiót érvényesít a szervezésnél, alapelvül tekintvén egyrészt a több tanintézetet magában foglaló főiskola egységét, másrészt annak belső és külső, szellemi, vagyis szorosan vett tanügyi és anyagi, gazdasági életét. Ennélfogva egy egységes igazgatótanácsot hoz javaslatba, a mely, mint egyuttal az egyházkerület véleményező s ellenőrző organuma, a főiskola egész életére s így annak gazdasági oldalára is kiterjesztvén figyelmét, egységes és teljes képet alkothasson magának a főiskoláról s ilyet nyujthasson arról az egyházkerületnek is.

A javaslat, bár az érdeklődők s tisztábban látók között sokan melegen és lelkesen támogatták, heves ellenzésre talált a gazdasági tanácsban főleg a miatt, mert az igazgató tanács utján gyakorlandó egyházkerületi felügyelet és ellenőrzés körébe a főiskola anyagi ügyei is bevonandók lettek volna, a mitől a gazd. tanács a maga önállóságát féltette, holott nyilvánvaló dolog, hogy az ellenőrzés hatályosabb tétele egyáltalán nem volt jogcsorbitásnak tekinthető, minthogy semmi olyan jognak az igazgatótanácsra való ruházásáról nem volt szó, a mely a gazd. tanácsot illette. A szervezési javaslat ellen főleg *Balogh Ferencz* akkori akad. igazgató szállott sikra, a ki a tanárkari javaslat ellen külön véleményt szerkesztett, a mely szintén kinyomatott s a gazdasági tanács által indokaiban helyesnek találtatott. A gazdasági tanácsban ugy, mint a debreceni egyháznál főleg *Kiss* Albert lelkész, K. *Tóth* Antal főisk. ügyész támadták meg erősen a *Baczoni*-féle tanárkari javaslatot, a minek eredménye az lett, hogy mindkét érdekelt testület annak ellene nyilatkozott. Így került a javaslat az egyházkerületi közgyűlés elé, a hol bizottságnak adták ki, a mely összeült ugyan egy ízben, 1890. jun. 4-én s meg is állapodott bizonyos elvekben, de többé össze nem jöven, a fontos ügy lekerült ismét, mint már oly sokszor, a napirendről, elkedvetlenül sokakat, a kik élénken érezték, hogy mily hátrányos főiskolánk összhangzatos fejlesztése s égető bajainak orvoslása tekintetében a teljes szervezetlenség s azzal járó tehetetlenség állapota.

Az 1895. évi szeptemberi egyházkerületi gyűlésen ismét felmerült az igazgató tanács tengeri kigyója, még pedig nagyon szerencsétlen formában. Az egyházkerületi tanügyi bizottság szervezése alkalmával ugyanis (a mely szervezés, mellesleg megjegyezve, nagyon tökéletlenül ütött ki) *Kiss* Albert indítványára egészen váratlanul kimondotta az egyházkerület, hogy a debreceni főgymnasium részére igazgató tanács szerveztessék s megbizta a tanárkart, hogy erre nézve javaslatot dolgozzon ki. Ezzel tehát az egységes, azaz az egész főiskolára kiterjedő igazgató tanács eszméje ismét el-ejietett.

Ezt a javaslatot a tanárkar el is készítette és 1897-ben az egyházkerületi tanügyi bizottság elé ter-

jesztette, megjegyezvén, hogy helyesebbnek tartotta volna az egységes és az anyagi ügyekre is kiterjedő hatáskörrel szervezett igazgató tanácsot. A tanügyi bizottság már bele is ment volna az új javaslat tárgyalásába, midőn dr. *Baczoni* Lajos felszólalására és kérelmére belátta a bizottság, hogy csakugyan végzetes hiba volna a gymnasium számára külön igazgató tanácsot szervezni; ennek folytán a javaslat tárgyalásába nem bocsátkozott, hanem egy egységes igazgató tanács szervezését ajánlotta a kerületnek, a főiskola anyagi és szellemi ügyeire kiterjedőleg, s javaslat készítésére bizottságot is alakított. Az egyházkerület ehhez hozzájárulván, dr. *Baczoni* L. a szervezési javaslatot elkészítette és az, ismételt heves támadások dacára, a mult évben csakugyan elfogadtatott. És valóban szerencse, hogy sikerült megállítani azt a téves irányú szervezkedési munkát az utolsó pillanatban, mert különben teljesen összebonyolodott volna nálunk a kérdés s azóta volna már a főiskolának vagy 3—4 igazgató tanácsa, tanügyi, anyagi és szellemi bizottsága s Isten tudja, hogy még miféle csodálatos kormányzati és felügyeleti organuma.

Ma pedig az új igazgató tanács létesítése által meg van oldva egyszersmindkorra a főiskolai felügyelet és kormányzás kérdése a főhatóságot képező egyházkerület tulsúlyának biztosítása, de a mellett a debreceni egyháznak is jelentékeny befolyása mellett, a mely elv a régebbi szervezési javaslatok paritásos felfogása miatt soha sem érvényesülhetett. Ezzel egyuttal elejét lehetett venni jövőre nézve minden surlódásnak, a mely a debreceni egyház és az egyházkerület között a főiskolai felügyelet kérdéséből egy egész századon keresztül oly gyakran keletkezett.

A szerencsés megoldás előkészítése dr. *Baczoni* Lajos-nak tulajdonítható, ki a szervezési javaslatokat s most végül az ügyrendet is kidolgozta, a kérdést tiz éven keresztül folyton előbbre vinni igyekezett, sok támadást, ellenszenvet és kedvetlenséget méltatlanul, de a főiskola magas érdekeiért türelemmel elviselve. De a kivitel első sorban gróf *Degenfeld* József főgondnok érdeme, a ki éles látásával felismervén a helyes utat, a melyen haladni kell a sikeres kibontakozás felé, annak követését lehetővé tette s bölcsességével és buzgalomával támogatta a szervezés munkáját. Elismeréssel jegyezzük fel *Szell* Kálmán esperes érdemeit is ez ügy körül, a ki a tanácskozások folyamán ismert józan felfogása, helyes gyakorlati érzéke s főiskolánk iránt mindenkor tanusított nemes buzgalma és jóakaratu érdeklődése által nagyon sokat szolgáltattott az ügy sikeres elintézéséhez.

Midőn ezeket az intézmény történetéhez tartozó adalék gyanánt ez alkalonimmal elmondottuk, egyuttal érinteni kívánjuk röviden azokat a kérdéseket, a melyek a főiskolai igazgatótanács mostani tanácskozásainak tárgyait képezték.

A gyűlés megalakulása után *Kiss* Áron püspök ur gyengélkedése miatt eltávozni lévén kénytelen, az elnöki széket gróf *Degenfeld* József főgondnok mellett *Szabó* János esperes foglalta el. Első sorban a jegyző tiszteletdíja állapotát meg az erre kiküldött bizottság javaslata alapján évi 150 frtban. Azután közfelkiáltás utján jegyzővé *Sass* Béla theol. tanár választott meg, a kinek ékes tolla, ügybuzgalma s már két gyűlés előkészítésében s nagyterjedelmű albizottsági munkálatokban kipróbált munkaereje teljes biztosítékul szolgálnak arra nézve, hogy a választás nagyon szerencsésnek legyen tekinthető.

A kidolgozott s albizottság által megállapított ügyrend általánosságban elfogadtatván, részletes tárgyalás alá került s esekély módosítással részleteiben is elfogadtatott. Nagyobb vitát csupán a javaslat azon szakaszai támasztottak, melyek szerint a gazdasági tanács által beterjesztett számadások, költségvetés és jegyzőkönyvek felülvizsgálásában s az erre vonatkozó igazgatótanácsi döntésben az igazgatótanács azon tagjai, a kik egyuttal a gazdasági tanácsnak is tagjai, részt ne vehessenek s a felülvizsgálatot teljesítő gazdasági albizottságnak tagjai ne lehessenek. A gazd. tanács tagjai ezt sérelmesnek tekintették s ellene nyilatkoztak (Kiss A., Szinay Gy., Sz. Szabó László, Simonffy I. stb.), György Endre hozzájuk csatlakozott azon indokból, mert az egymással mintegy érdekellentétben álló szellemi kívánalmak s gazdasági érdek egyiránt jogosult lévén, nem lehet ez utóbbi érdeket képviselőket a szavazattól megfosztani. A gyűlés, dr. Bacsoni felszólalása dacára, a ki az ellenőrzés hatályosabbá tétele érdekében a javaslatot, a szavazat korlátozásáról szóló szakaszt elejtette, de a gazd. albizottságból a gazd. tanács tagjait csakugyan kizárta.

A másik legfontosabb tárgya a gyűlésnek a gazdasági albizottság jelentése volt, a melynek csak felolvasása pár órát vett igénybe. Ebben foglaltatott a három utolsó évi főiskolai számadásoknak, a gazdasági tanács félévi jegyzőkönyveinek s a következő 1899—900. évi főiskolai költségvetésnek felülvizsgálatáról szóló előterjesztés. A mi különösen kiemelendő, a főiskolai számadásokkal most jöttünk először rendbe, nem lévén most már felülvizsgálatlan hátralékos számadás, a mi a gazdasági tanács munkáján kívül főleg az igazgató tanács érdeme, a mely erélyes fellépésre indította még múlt évben az egyházkerületet a már ismét felszaporodni kezdő hátralékos számadások beterjesztése érdekében. A pénztári hivatal is nagyon nehéz munkát végzett, míg ezeket a számadásokat utólag elkészíthette. Most már tisztán fogja látni a kerület a főiskola anyagi helyzetét. Az igazgató tanács albizottsága *Dávidházy János* esperes buzgó elnökle mellett egy hétnél több időre terjedő derekas munkát végzett, a mint jelentéséből kitűnik.

A theologiai tanszékre való pályázatokról a jelentést a tanárkar által megállapított sorrenddel együtt az igazgatótanács változatlanul terjeszti fel a kerületre.

Térhiány miatt is még csak egy nagyfontosságú dologról kívánjuk értesíteni a t. olvasókat. A gymnasiumi igazgató jelentéséből első sorban két új gymn. rendes tanszék felállításának s egyéb igen számos hiány orvoslásának sürgős szüksége tűnven ki, beható tanácskozás indult meg azon kérdés felett, hogy ezeket s még igen sok egyéb szükségét a főiskolának miképen minő anyagi erőforrás igénybevételével lehetne kielégíteni. A vita folyamán kiemelkedő momentumot képezett *Görömbei Péter* esperes felszólalása, a ki magas színvonalon álló beszédben fejtegette a főiskola nagy hivatását, historiai multját s egy igazi protestáns lelkes hitbuzgóságával s egyháza iránt érzett meleg szeretetével mutatott reá arra a több irányban való hátramaradásra és fogyatkozásokra, a melyek debreceni főiskolánkat ma már nemcsak az állami, hanem saját ref. vidéki gymnasiumainkkal szemben is oly szembeszökőleg jellemzik. Látva már most azt, hogy e hiányok orvoslása évről-évre folytonosan követeltetik, a nélkül, hogy a tehetetlen óhajtsáznál vagy a gazdasági tanácshoz intézett kerületi felhívásoknál egyéb gyökeres és célra vezető lépés csak meg is kísértetnék ;

látva továbbá azt, hogy hátramaradásunk évről-évre érezhetőbb, hogy más felekezett itt helyben a város és az állam hathatós segítségével szervezkedik, erősödik s elfoglalja tanügyi téren is azt a helyet, a melyet kellő körültekintéssel és előrelátással járva el az utóbbi pár évtized alatt, nekünk kellett volna e főiskola intensív és extensív fejlesztése útján betöltenünk ; s meggyőződve arról, hogy a bajokon saját erőnkön segíteni képtelenek vagyunk : főiskolánk jól felfogott érdekében s magas hivatásához méltó színvonalra való emelése végett javasolja az *államsegély igénybe vételét*. A felszólalás mély benyomást tett a jelenlévőkre s nagy tetszéssel fogadtatott főleg azok részéről, a kik régen meg vannak győződve arról, hogy mily végtelenül szükséges és kikerülhetetlen lett volna már régóta e lépés megtétele s mennyit veszített főiskolánk azon előítéletes és szűklátókörű felfogás miatt, a mely a lehetetlenséggel való folytonos küzdelemre kárhóztatja a főiskolát, visszaélve az autonómiával, a mely pedig senkit sem jogosít fel arra, hogy a gondjaira bízott intézmények lassu elsatnyulását összedugott kezekkel szemlélje.

Szék Kálmán, Szabó János esperesek, dr. *Bartha Béla* Görömbei nézetéhez csatlakoztak, hathatósan mutatva reá arra, hogy másként segíteni nem lehetséges, segíteni pedig multhatatlanul kell. Az államsegély ellen *Balogh Ferencz* szólt, hivatkozva a prot. buzgóságra és aldozatkészségre. Mire ismét Görömbei mutatta ki, hogy mennyire nem lehet ily nagy szükségletekkel szemben erre, a szegénység miatt, támaszkodni. Ellene szólt még *Kiss Albert*, azt a meggyőződését fejezve ki, hogy saját erőnkől is kitelik a segítség ; a mi ellentétben áll a gazd. tanács által eddig mindenkor nyilvánított anyagi tehetetlenségünkkel. Ellenezte az államsegélyt még Sz. Szabó László is, kétségbe vonva e tekintetben az igazgatótanács illetékességét.

Az igazgató tanács azon javaslattal lép a kerület elébe, hogy *bár már most is meg van arról győződve, hogy államsegély nélkül főiskolánk számos szükségletét fedezni képesek nem leszünk ; hogy azonban erről kellő meggyőződés szereztessék, hivassék fel a tanárkar az összes szükségletek kimutatására, a gazd. tanács pedig ezzel szemben mutassa ki, hogy főiskolánk mennyi fedezetre képes saját erejéből s ezekről terjesztessék jelentés az őszi egyházkerületi közgyűlésre. Görömbeinek főiskolánk meleg szeretetétől áthatott felszólalása s annak eredménye már magában nagybecsűvé teszi az igazgató tanács működését s igazolja a hozzá fűzött várakozásokat, habár az államsegély eszméjének a tanügyi bizottságban és az egyházkerületen való felvetésében őt megelőzte főiskolánknak egy másik tisztán látó meleg keblű barátja, boldogemlékeztű *Armós Bálint*, a kinek a szava azonban akkor még a pusztában hangzott el. Meg vagyunk győződve, hogy a Görömbeiek eredményre fog vezetni.*

KÜLÖNFÉLÉK.

— *Apró hírek. Szóts Farkas*, a m. prot. irodalmi társaság titkára tegnap városunkban időzött s egy főt. püspök ur elnökle alatt városunk társadalmának legilletékesebb tényezőiből alakult értekezlet előtt az irodalmi társaság Debrecenben szept. 20. tartandó ülésének programját kifejtette. E tárgyra jövő számunkban vissza fogunk térni. — *Makai Elek* szatmári

s.-lelkész a nagybányai egyházmegyébe kebeleztetett batizi egyház f. hó 7. egyhangu meghívással lelkészévé választotta. — **Török Imre** tiszaroffi lelkész a dogmatikai tanszékre benyújtott pályázati kérvényét a tegnapi napon visszavonta.

— **Az Erzsébet királyné ösztöndíj-alapítványra** újabb adományok: nagybányai ref. egyház 6. Horváth János építész és neje 60 korona. Az általunk idáig nyugtatott összeg 5521 kor 50 fillér + 66 korona = 5587 kor. 50 fillér. Jól esik remélnünk, hogy ez a nemes célu alapítvány most, egyházkerületi közgyűlésünk alkalmával tetemesen gyarapodni fog. Adományokat elfogad **Márk Endre** coll. és egyházkerületi ügyész ur (Debrecen, ref. főiskola).

— **Pap-szentelés.** A f. hó 24-én megtartandó lelkész-avatásra 70 lelkész jelentkezett a püspöki hivatalban. Az ünnepi szónok Csányi Benjámin, tiszafüredi lelkész lesz.

— **A debreceni ev. ref. főgymnasium** classica-philologiai tanszékére hirdotett pályázattól visszalépett **Soós József** kis-újszállási főgymn. tanár, a kít a tanári kar első helyen ajánlott a megválasztásra, s visszalépése az igazgató tanácsnak is bejelentetett. Nem tudjuk, hogy mit adott visszalépésének okául, azt hiszszük azonban, hogy nem csalódunk, ha visszalépésének egyik okát abban keressük, hogy időközben, míg a választás függőben tartatott, a kisújszállási főgymnasiumban a tanári fizetések rendeztetvén, **Soós József** magasabb fizetési fokozatba jutott, mint a melyet a pályázati hirdetés kilátásba helyezett. Ime, ez is egyik jellemző tünete a helyzetnek. A pályázat eredményét így egyáltalában nem tekinthetjük kielégítőnek már csak az illetékes pályázók számánál fogva sem. A debreceni főgymnasium ugy multjánál, mint központi helyzeténél, de különösen annál a fokozott tehernél fogva, a mely itt a tanár vállára nehezedik, megköveteli, hogy tanszékei a református tanárság színével-járával töltesenek be. Különösen nagy szükség lesz erre akkor, ha itt Debrecenben róm. kath. főgymnasium is lesz, a melyet a piarista rend bizonyára igyekezni fog a legkitünőbb tanári karral ellátni. Ily körülmények közt szükségesnek látjuk, hogy a választás ismét halasztassék el egy évre, a mikor a tanszék új pályázat alapján töltessek be. Meg vagyunk győződve, hogy már az az eszmecsere is, a melyre az igazgatótanácsban főkép a a főgymnasium fogyatkozásai szolgáltattak alkalmat, fokozni fogja a pályázók kedvet. Az, hogy a tanszéket egy évre ismét helyettes tanárral kellene betölteni, sokkal kisebb hátrány, mint egy esetleg nem sikerült választás.

— **Balogh Ferencz**, theol. akadémiánk nagyérdemü tanárát f. hó 12-én megérdemelt ovációban részesítette a főiskolai énekhar ifjúsága. Balogh Ferencz ugyanis 18 évig volt az énekhar fáradhatatlan tevékenységü felügyelő tanára; a jelen iskolai év elején azonban megvált az oly nagy szeretettel, lelkesedéssel és odaadó buzgósággal betöltött tisztségről. A kántus tagjai meg akarván hálálni volt felügyelő tanárunknak az énekhar érdekében tett fáradozásait, még az év elején elhatározták, hogy kedves emlékek fogják meglepni. Az emlék egy díszes kiállítású, bőrkötésü fényképalbum, mely „Nt. Balogh Ferencz hittanár urnak a főiskolai énekhar 1880—1898” feliratot visel, s melyben a kántus összes tagjainak fényképe benne van. Az

ünnepelthez Nagy Gyula joghallgató, énekkari főjegyző tartott szép beszédet, melyre Balogh Ferencz meghatva mondott köszönetet s buzditotta az ifjúságot az ének, és zene szívemesítő ápolására.

— **A debreceni r. kath. főgymnasium** ügyét az érdekelt körök erélyesen és gyorsan viszik a megoldás felé. Még a mult hónapban megegyezés jött létre a fentartásra vállalkozó tényezők, u. m. a nagyváradi püspök és a piarista rend, Debrecen városa és a debreceni r. kath. egyházközség képviselői között egy e végből tartott értekezleten, a melyen a kormány is képviselve volt, az építés és fentartás költségeihez való hozzájárulás arányára nézve. Az anyagi ügyeket intéző bizottság összeállítása, az építkezés terve és költségvetése mind tisztázva van s csupán a miniszteri jóváhagyásra vár, a mihez természetesen kétség sem férhet. E mellett társadalmi uton is erős akció indult meg, mely az V. osztály megnyitását már a jövő iskolai év elején biztosítani akarja. Egyfelől az intézet jelenlegi növendékeinek szüleitől nyilatkozatot vesznek, hogy a jövő iskolai évben is oda fogják beírni gyermekeiket, másfelől pedig küldöttségileg kéri fel a kormányt, hogy engedélyezze már most az V. osztály megnyitását. Tisztelettel kell adóznunk a katolikus atyafiak buzgóságának, a melynek sikere bizonyára nem fog elmaradni. De ebben a sikerben nekünk reformátusoknak is részünk van. Az a szervezatlenség, a mely főiskolánkra évtizedeken keresztül súlyosodott s a mely chronicus indolentiának és tehetetlenségnek lett okozójává, végre oly helyzetet teremtett, a mely egyenesen ráutalta katolikus testvéreinket, hogy Debrecen középiskolai miseriáinak megszüntetésére sorompóba lépjenek s ezzel egyszersmind felekezeti érdekeik számára új és erős biztosíték birtokába jussanak. Ily körülmények közt valóban a gondviselés kezét kell látnunk abban, hogy egyházkerületünk újabb kormányzata első feladatául tekintette a főiskolai egységes igazgató tanács régen vajudó eszméjének megvalósítását, a mely intézmény, mint az már alig egy éves működéséből látható, nemcsak a főiskola anyagi ügyeiben fogja az oly régóta nélkülözött rendet megteremteni, de hivatva van egyuttal szellemi téren is a jövő fejlődés feltételeit minden ötletszerűség és esetlegesség kizárásával, biztosítani. Az igazgató tanács kitünő szervezetén kívül erős reményt nyújt nekünk erre ugy a tanács vezetésében, mint magában a tanácsban is kifejezésre jutott az a szellem, a mely a nálunk oly mély gyökeret vert sultgalambpolitikán tulemelkedve, már ez alkalommal is behatóan foglalkozott nemcsak az egész főiskola, hanem a különösen nehéz helyzetben levő főgymnasiumnak bajjaival is.

— **Kérelem a nagytsiszt. lelkész urakhoz.** Vettük és meleg ajánlással közöljük a debreceni főisk. hittanszaki önképző társulatnak a nt. lelképíztör urakhoz intézett következő kéri szövegét: „Mélyen tisztelt Nagytisztelt Urak! A debreceni hittanhallgató ifjúság Önképző Társulata 28 éves. Ezen hosszú idő alatt kegyes jóltevők pártfogása vette körül, sőt mondhatni, hogy jórésben épen ezen pártfogás folytán áll még fent és virágozik most is, mert szerény tőkéje a 28 év alatt nem nagyon szaporodott. De az eszmékért, az igéért való nemes lelkesedés és kitartó lángolás nem engedte soha, hogy az anyagi gondok miatt a küzdésben, az előretörésben meglankadjon. Oh hány ősz fürtü tisztas agy tekinthet már is vissza erre a szerény társulatra, melynek tejjével táplálkozott, melynek védszárnya alatt

kezdte meg szárnypróbálgatásait, s az ott szerzett tapasztalatokkal indult a cél felé?! Az önképzés egyik, mondhatni legszükségesebb eszköze a könyv. Az ifjú, ki belé merül e titkok mélyébe s búvárkodó szemével keresi az eddig nem ismertet, a könyvek közt kell, hogy elmerüljön. S ime, e mi szerény egyletünknek nincsenkönyvtára. Nem tudjuk, hogy volt-e s idővel úgy kallódott el, mert a most meglevő egy pár régi könyv csak maradvány, romja lehet annak. Azt sem tudjuk, hogy elődeink miként gondolkoztak erről a dologról, de tény az, hogy most könyvtárunk nincs. És mi, kiket a búvárkodás ösztöne üz, hajt, nagyon is érezzük egy ilyen könyvtárnak a hiányát, azonban magunk nem tudjuk azt megteremteni. Mint annyiszor, most is a kegyes jöltevékhöz fordulunk: támogassanak, segítsenek bennünket. Azon kéréssel bátorodunk járulni a nagytiszteletű urakhoz, ha netalán, vagy mint szerzőnek saját könyveikből vagy pedig könyvtárunkban felesleges könyvpéldányaik volnának, s úgy gondolnák, hogy azok hasznosok lehetnek nekünk, kegyeskedjenek azokat leendő könyvtárunknak ajándékozni s esetleg a legátusok útján hozzánk juttatni. Szives adományait előre is köszönve s becses pártfogásukat továbbra is kérve maradtunk. Debrecen, 1899 május. a társulat nevében aláíratos szolgálók *Bagaméry Károly*, elnök. *Bokros Elek*, alelnök. *Birtha József*, főjegyző. *Bogdán Lajos*, *Juhász Sándor*, t. tagok.

— **A kath. szerzeteshad.** A Réligióban olvassuk, hogy a végére siető században a kath. szerzetesek száma szinte példátlanul megszaporodott. 1800 óta nem kevesebb mint 430 új szerzetes társaság keletkezett (mintegy 100 férfiak számára és 330 nők számára). Amellett a régi rendek, köztük a jezsuitáké, új erőre ebredtek. Manap a kath. hittérítői mezőn versenyez egymással 60 férfirend, 18000 egyénnel: kik közt van 600 szent-Benedek-rendi, 2500 szent-Ferencz-rendi, 700 kapuczinus, 700 trappista, 500 szent-Domokos-rendi, 500—600 lazarista, és 400 jezsuita. Ehhez hozzá kell adnunk a számos új misszió-társulat tagjait és legalább is 2—3000 világi papot, kik a missziókban működnek. De még tovább mehetünk. A XIX. század a missziók ügyének hatalmas szövetségeseit szerzett az apácákban. A különböző missziókban 52000 apáca működik mint tanítónő, árvaházakban, betegápoló minőségben, katechistaként stb.

Közgazdaság.

A Triesti Általános Biztosító Társulat (Assicurazioni Generali) f. év április hó 22-én tartott 67-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1898. évi mérlegek.

A jelentés különösen kiemeli, hogy Hegedüs Sándor igazgató-tanácsos ur kereskedelemügyi miniszterre történt kinevezése folytán az intézet igazgatóságából kilépett, mely körülményről az igazgatóság a közgyűlés alkalmával a következőképp emlékezik meg:

„Tisztelt Urak! Engedjék meg, hogy jelentésünk első helyén, rokonszenvünknek adjunk élénk kifejezést azon nagybecsült férfitól, ki Ő Felsége kegyelméből megbízást nyert a magyar kereskedelmi miniszter magas és diszes állásának elfoglalására. *Hegedüs Sándor* rendkívüli tehetsége ily teljes mértékben nyert elismerést és midőn ez örvendetes tényről Önökkel egyetemben őszinte megelégedéssel üdvözljük, mélyen fájlaljuk egyúttal azon veszteséget, mely ezáltal üzletünkre hárul, mert társaságunk kénytelen lemondani ezen férfitól közreműködéséről, ki öt 16 éven át felette buzgó és becses támogatásban részesítette. Kérjük szives felhatalmazásukat arra nézve, hogy az itt kifejezett érzelmeinkről ez évi közgyűlésünk jegyzőkönyvében megemlékezhessünk.”

Az előttünk fekvő jelentésből látjuk, hogy az 1898. dec. 31-én érvényben volt életbiztosítási tőke összegek 49,27.817 korona 22 fillért tettek ki és az év folyamán bevett díjak 19,100.562 korona 14 fillérre rugtak. Az életbiztosítási osztály díjtartaléka

8,641.165 korona 59 fillérrel 114,696.582 korona 69 fillérre emelkedett.

A tűz- és szállítmány-biztosítási ágakban a díj- és illeték-bevétel 27,135.669 korona 94 fillér volt, miből 11,372.530 korona 78 fillér viszontbiztosításra fordított, úgy, hogy a tiszta díj-bevétel 15,763.139 korona 16 fillérre rugott, mely összegből 12,490,283 korona 14 fillér mint díjtartalék minden tehertől menten, a jövő évre vitetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege: 71.175.674 korona 21 fillér.

Károkkért a társaság 1898-ban 26,527.284 korona 40 fillért folyósított. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítása óta károk fejében 633,489.520 korona 86 fillérnyi igen tekintélyes összeget fizetett ki. Ebből a kártérítési összegből hazánkra 118,390.059 korona 49 fillér esik, mely összeget a társaság 175.585 káresetben fizette ki.

A nyereség tartalékok közül, melyek összesen 14,985.029 korona 98 fillérre rugnak, különösen kiemelendők: az alapszabály-szerinti nyereségtartalék, mely 5,250.009 koronát tesz ki, az értékpapírok árfolyamin adózására alakított tartalék, mely az 1,604,315 korona 04 fillér külön tartalék, ugyszintén az évi nyereségből kihalított 903,418 korona 70 fillérrel 9,575.029 korona 93 fillérre emelkedett fel; továbbá felemlítendő még a 160.000 koronára rugó kétes követelések tartaléka. — Ezeken kívül fennáll még egy 560.000 koronát kitevő külön alap, melynek az a rendeltetése, hogy az életbiztosítási osztályban a kamatláb esetleges csökkenését kiegyenlítse.

A társaság összes tartalékai és alapjai, melyek elsőrangú értékekben vannak elhelyezve, az ideai átutalások folytán 143,645.142 korona 28 fillérről 153,073 korona 61 fillérre emelkedtek, melyek következőképpen vannak elhelyezve:

1. Ingatlanok és jelzálogkövetelések . . .	25,445.680 kor.	45 fil.
2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök	13,126.433	54 „
3. Letéteményezett értékpapírokra adott kölcsönök	1,692.124	22 „
4. Értékpapírok	100,494.915	65 „
5. Tárca váltók	711.252	— „
3. A részvényesek biztosított adós levelei	7,350.000	— „
7. Bankoknál levő rendelkezésre álló követelések, készpénz és az intézet követelése, a hitelezők követeléseinek levonásával	4,202.761	75 „

összesen: 153,073.167 kor. 61 fil.

Ezen értékekből 43 millió korona magyar értékekre esik.

TARTALOM-JEGYZÉK: Pünkössti gondolatok. Csiky Lajos. — Nézetek az ev. ref. egyház helyzetéről és teendőinkről. Ritoók Zsigmond. — Tárca: Ima egyházmegyei gyűlés reggelén. Gulyás Lajos. — Közéletünk: Egyháziasság és felekezeti öntudat. Sinka Sándor. — A nagybányai ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Gergely Károly. — A debreceni főiskolai igazgatótanács. — Külföldi élel. — Közgazdaság.

Felelős szerkesztő: **SASS BÉLA.**

Szerkesztő-társ: **Erőss Lajos.**

Pályázat

a *nyir-bogáti* ev. ref. egyház harmadik tanítói állására.

Törzsfizetés 400 forint; orgonázásért 40 forint; faiskola-kezelés és tanításért 60 forint; lakás kerttel, egyelőre nőtlen tanítónak.

Köteletség: Elemi vegyes első osztálynak, szükség esetén több osztálynak tanítása, istentiszteleten orgonázás; lelkész, énekvezér rendkívüli akadályoztatása esetén helyettesítés; faiskola kezelése és tanítása.

Személyváltás vagy lemondás esetén az énekvezéri tiszt és jövedelem ezen állomáshoz csatolatik.

A pályázati kérvények keresztlevéllal, tanítói, orgonázási oklevéllel, egészséget igazoló orvosi- és szolgálati bizonyítványokkal együtt alulirothoz 1899. június 20-ig beküldendők.

Nyir-Bogát.

Szilágyi Imre,

ev. ref. lelkész és isk.-széki elnök.

Pályázat segédlelkésszi állásra.

A *hajdú-bössörményi* ev. ref. egyház „Kálvintéri” templomát felépítvén, pályázatot hirdet egy *segédlelkésszi* állásra. Fizetés: 1200 korona, évnegyedes részletekben előre fizetve az egyház pénztárából.

Kötelessége: minden második héten az isten-tisztelet végzése, az elemi-, ipar- és ismétlőiskolákban a confirmáció tanítása.

Pályázati határidő *1899 május hó 25-ik napja*, mely időig felszerelt kérvények az egyház elnökségéhez adandók be.

Állás a választás után azonnal elfoglalható.

Ifj. Sóvágó Gábor,
főgondnok.

2-2

Bakócsi János,
lelkész-elnök.

Az egyházkerületi közgyűlés tagjainak figyelmébe!

Az „Angol Királynő” czimű szálloda.

Kossuth-utca, a színházzal szemben.

Kényelmes, tiszta szobák. Jó, magyar konyha.

☛ Tisztán kezelt, kitűnő italok. ☛

Mérsékelt árak.

Tisztelettel **Hauer Bertalan.**

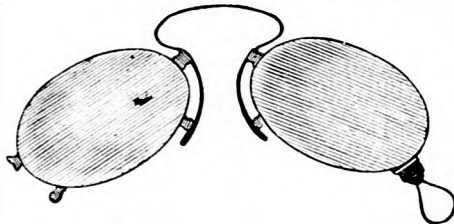
FISCHER JAKAB

látyszerész, Debreczenben, Főpiacz
Alapított 1872.

Ajánlja a legjobb minőségű

szemüvegeket, orrosiptetőket, lorgnetteket,

rövidlátók, gyengélátók, távollátók, szemszenvedőknek és operált szemeknél.

Salon-Lorgnettek

(à la Pompadour), hosszú nyéllel színházakban és hangversenyeknél különösen kedvelt üvegek.

Színházi és mezei látcsövek, legfinomabb achromatikus üvegekkel.

Teljesen kipróbált **Aneroid-légsulymérők, hőmérők, vízszintmérők, iránytűk, nagyító lencsék.**

Folyadékmérők, ugymint: **pálinka-, bor-, szesz-, must-, lug-, eczet-, fagyalt- és cukor-mérők,** továbbá minden a **látyszerészi szakmához tartozó tárgyak** legjobb minőségben kaphatók.

Igazítások és vidéki megrendelések leggyorsabban eszközöltetnek.

NEUMANN M.

a t. t. ev. ref. egyházkerületben lakó lelkészek, tanárok és tanítók ruhaszállítója
DEBRECEN, Főtér, a m. kir. postával szemben.

Ezen legelterjedtebb és legjobb hírnévnek örvendő az ország legnagyobb és legrégebb

férfi-, fiu- és gyermek-ruha telepe,

tisztelettel tudomásul hozza, hogy a tavaszi idényre szükséges kész árukkal dusan el van látva s a nagytiszteletű urak b. pártfogását ugy, mint eddig továbbra is kéri.

Ruhák megrendelésre, mérték szerint is készítettnek.

☛ **Czégemre kérek figyelni!** ☛

NEUMANN M. czége 54 év előtt lett alapitva.